MARCI

TULLII

CICERONIS

EPISTOLARUM

Libri IV.

Cum postremis *H. Stephani* & *D. Lambini* Editionibus diligenter collati, & quàm accuratissimè emendati.

A

JOANNE STURMIO

In puerilem educationem confecti.

Huic Editioni accesserunt Græca Latinis expressa.

LONDINI,

Excudebat *M. Flesher*, pro Societate Stationariorum. 1686.

MARCI
TULLII
CICERONIS
EPISTOLARUM
LIBRI IV.

Cum potiremis *M. Stephani* &c. *B. Lambini* Editionibus diligenter collati, & quam accuratissime emendati.

A

JOANNE STURMIO

In puerilem educationem contesti.

Iuxta Editionis ecclesiarum Græca Latinis expressa.

LONDINI,

Excudebat *M. Flesher*, pro Societate Stationariorum. 1658.

X871
C7e.X
1686

JOANNES STURMIUS

Jacobo Sturmio *Fratri S.*

AVdiviſti ſæpe (ut memini) ex me, (Jacobe frater,) ſtudiorum noſtrorum finem rerum cognitionem, & orationis elegantiam, eſſe debere: Rerum etiam doctrinam, ſine ſapientia religionis, minimùm prodeſſe; & diſcendi rationem, abſque optimorum ſcriptorum aſſidua lectione atque artificioſa imitatione, non comparari talem qualem deſideramus. Itaque ſæpenumero dixi (ſi meminiſti) ad religionem pueros excitandos eſſe, & proponendum illis in Scholis Ciceronem, *quorum altera mentem, alter linguam optimè poſſit informare. Sed habenda ratio eſt, in educatione linguæ, non ſolùm ætatum, ſed etiam virium & ingeniorum. Ab Epiſtolis principium rectè ſumi poteſt, ſi deligantur quæ argumento faciles ſunt, & ſunt rerum non ignotarum, atque hujuſmodi verborum quæ in noſtra manſerunt conſuetudine. Hanc rationem ego in hiſce quatuor libris conficiendis ſecutus ſum: neque artificioſiſſimè, neque ſapientiſſimè ſcriptas Epiſtolas delegi, ſed quæ à pueris intelligi poſſent, & haberent noſtræ conſuetudinis verba, & ſermonis quotidiani ſententias, earúmque formas, nobis quidem non uſitatas, ſed tamen apertas, & elegantes, & doctas. Hæc ego ad te mitto, quò videas me in eadem adhuc eſſe ſententia in qua fui olim. Amabò te, optatiſſime frater, perge porrò in hoc literarum curriculo progredi. Audio nihil de ſtudiis tuis; abſum procul: metuo valde, cùm cogito poſſe fieri, ut non meis optatis, & patris exſpectationi ſatisfacias, Exſpecto literas tuas; ut intelligam, tum quantum profeceris, tum quantum de te poſſumus deinceps ſperare.* Vale.

Argentinæ, tertio Calendas Februarii,
Anno 1539.

M. T. CICERO

Terentiæ *ſalutem plurimam dicit.*

Fam. lib. 14. *Epiſt.* 22.

SI vales, bene eſt; ego valeo. Nos quotidie tabellarios veſtros exſpectamus: qui ſi venerint, fortaſſe erimus certiores quid nobis faciendum ſit, faciemúſque te ſtatim certiorem. Valetudinem tuam cura diligenter. *Vale.* Calend. Septemb.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 21.

SI vales, bene eſt; ego valeo. Da operam ut convaleſcas. Quod opus erit, ut res tempúſque poſtulat, provideas atque adminiſtres; & ad me de omnibus rebus quàm ſæpiſſimè literas mittas. *Vale.*

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 8.

SI vales, bene eſt; ego quidem valeo. Valetudinem tuam velim cures diligentiſſimè. Nam mihi & ſcriptum & nunciatum eſt, te in febrim ſubitò incidiſſe. Quòd celeriter me feciſti de Cæſaris literis certiorem, feciſti mihi gratum. Item poſthac, ſi quid opus erit, ſi quid acciderit novi, facies ut ſciam. Cura ut valeas. *Vale.* Dat. 4. Non. Jan.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 24.

SI vales, bene eſt; valeo. Nos neque de Cæſaris adventu neque de literis, quos Philotimus habere dicitur, quicquam adhuc certum habemus. Si quid erit certi, faciam te ſtatim certiorem. Valetudinem tuam fac ut cures. *Vale.* Tertio Idus Sextiles.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epiſt.* 23.

SI vales, bene eſt; valeo. Redditæ mihi jam tandem ſunt à Cæſare literæ ſatis liberales, & ipſe opinione cele-

celeriùs venturus esse dicitur. Cui utrùm obviàm procedam, an hîc eum exspectem, cùm constituero, faciam te certiorem. Tabellarios mihi velim quamprimùm remittas. Valetudinem tuam cura diligenter. *Vale.* Prid. Idus Sext.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epist.* 17.

SI quid haberem quod ad te scriberem, facerem id & pluribus verbis, & sæpius. Nunc quæ sunt negotia vides. Ego autem quomodo sum affectus, ex Lepta & Trebatio poteris cognoscere. Tu fac, ut tuam & Tulliæ valetudinem cures. *Vale.*

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epist.* 19.

SI vales, bene est; valeo. Constitueramus, ut ad te antea scripseram, obviàm Ciceronem Cæsari mittere: sed mutavimus consilium, quia de illius adventu nihil audiebamus. De cæteris rebus nihil erat novi; tamen quid velimus, & quid hoc tempore putemus opus esse, ex Sicca poteris cognoscere. Tulliam adhuc mecum teneo. Valetudinem tuam cura diligenter. *Vale.* 12. Cal. Quintiles.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epist.* 10.

IN maximis meis doloribus excruciat me valetudo Tulliæ nostræ, de qua nihil est quòd ad te plura scribam; tibi enim æquè magnæ curæ esse certò scio. Quòd me propiùs vultis accedere, video ità esse faciendum; etiam antè feciſſem, sed me multa impedierunt, quæ nè nunc quidem expedita sunt. Sed à Pomponio exspecto literas quas ad me quamp. imùm perferendas cures velim. Da operam ut valeas.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. *Epist.* 12.

QUòd nos in Italiam salvos veniſſe gaudes, perpetuò gaudeas velim. Sed perturbat dolore animi magnisque injuriis, metuo nè id consilii ceperimus, quod non facilè explicare possumus. Quare, quantum potes, adjuva. Quid autem possis, mihi in mentem non venit. In viam quòd te des hoc tempore, nihil est: & longum est iter,

iter, & non tutum; & non video quid prodesse possis, si veneris. *Vale.* Datum prid. Non. Novemb. Brundusii.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 11.

SI vales, bene est, valeo. Tullia nostra venit ad me pridie Idus Junii, cujus summâ virtute & singulari humanitate, graviore etiam sum dolore affectus, nostrâ factum esse negligentiâ, ut longè alia in fortuna esset atque ejus pietas ac dignitas postulabat. Nobis erat in animo, Ciceronem ad Cæsarem mittere, & cum eo Cneum Salustium. Si profectus erit, faciam te certiorem. Valetudinem tuam diligenter cura. *Vale.* 17. Calend. Quint.

M. T. C. Tyroni S. P. D. Fam. lib. 16. Epist. 1.

SEptimum jam diem Corcyræ tenebamur. Q. autem pater, & filius, Buthroti soliciti eramus de tua valetudine mirum in modum: mirabamur nihil à te literarum; iis enim ventis isthinc navigatur, qui nisi essent, nos Corcyræ non sederemus. Cura igitur te, & confirma; & cùm commodè & per valetudinem & per anni tempus, navigare poteris, ad nos amantissimos tui veni. Nemo nos amat, qui te non diligit. Charus omnibus exspectatúsque venies. Cura ut valeas etiam atque etiam, Tyro noster, *Vale.* 15. Cal. Novemb. Corcyræ.

M. T. C. Tyroni S. P. D. Fam. 16. 4.

NOn queo ad te, nec lubet scribere quo animo sum effectus; tantùm scribo, & tibi & mihi maximè voluptati fore, si te firmum quamprimùm videro. Tertio die abs te ad Alyziam accesseramus. Is locus est extra Leucadem stadia 120. Leucade aut teipsum, aut tuas literas à Marione putabam me accepturum. Quantum me diligis, tantum fac ut valeas, vel quantum te à me scis diligi. Nonis Novemb. Alyziæ.

Cicero filius Tyroni S. P. D. Fam. lib. 16. Epist. 23.

ETsi justâ & idoneâ usus es excusatione intermissionis literarum tuarum, tamen id nè sæpius facias rogo. Nam etsi de Repub. rumoribus & nunciis certior

sio, & de sua in me voluntate semper ad me perscribit pater; tamen de quavis minima re scripta à te ad me Epistola semper fuit gratissima. Quare cùm inprimis tuas desiderem literas, noli committere, ut excusatione potiùs expleas officium scribendi, quàm assiduitate literarum. *Vale.*

M. T. C. Serv. Sulpitio S. P. D. Fam. lib. 13. 25.

HAgesaratus Lariſſæus, magnis meis beneficiis ornatus in consulatu meo, memor & gratus fuit, méque postea diligentissimè coluit. Eum tibi magnopere commendo, ut & hospitem & familiarem meum, & gratum hominem, & virum bonum, & principem civitatis suæ, & tuâ necessitudine dignissimum. Pergratum mihi feceris, si dederis operam, ut is intelligat hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuisse. *Vale.*

M. T. C. Trebatio S. P. D. Fam. 7. 18.

EPistolam tuam, quam accepi ab L. Aruntio, conscidi innocentem: nihil enim habebat, quod non vel in concione rectè legi posset. Sed & Aruntius ità te mandâsse aiebat, & tu adscripseras. Verum illud esto: nihil te ad me postea scripsisse demiror, præsertim tam novis rebus. *Vale.*

M. T. C. Q. Val. Q. fil. S. P. D. Fam. 13. *Epist.* 6.

P. Cornelius, qui tibi has literas reddidit, est mihi à P. Cuspio commendatus: cujus causâ quantopere cuperem deberémque, profectò ex me facilè cognovisti. Vehementer te rogo, ut cures ut ex hac commendatione mihi Cuspius quàm maximas, quamprimùm, quàm sæpissimè gratias agat. *Vale.*

M. T. C. S. P. D. C. Memmio. Fam. lib. 13. *Epist.* 3.

AUlum Fusium, unum ex meis intimis, observantissimum studiosissimùmque nostrî, eruditum hominem, & summâ humanitate, tuâque amicitiâ dignissimum, velim ità tractes, ut mihi coràm recepisti. Tam mihi gratum id erit, quàm quod gratissimum. Ipsum

sum præterea summo officio & summâ observantia tibi in perpetuum devinxeris. *Vale.*

M. T. C. Cornificio S. P. D. Fam lib. 12. Epist. 27.

SExtus Ausidius & observantiâ, quâ me colit, accedit ad proximos; & splendore, equiti Romano nemini cedit. Est autem ità temperatis moderatísque moribus, ut summa severitas summa cum humanitate jungatur. Cujus tibi negotia, quæ sunt in Africa, ità commendo, ut majore studio magísve ex animo commendare non possum. Pergratum mihi feceris, si dederis operam ut is intelligat meas apud te literas maximum pondus habuisse. Hoc te vehementer, mi Cornifici, rogo. *Vale.*

Cicero Basilio S. P. D. Fam. 6. 15.

TIbi gratulor, mihi gaudeo; te amo, tua tueor. A te amari, & quid agas, quídque ísthìc agatur, certior fieri volo.

D. Brutus Imp. M.T.C. S. P. D. Fam. 11. 4.

SI de tua in me voluntate dubitarem, multis à te verbis peterem, ut dignitatem meam tuerere: sed profectò est ità, ut mihi persuasi, me tibi esse curæ. Progressus sum ad Transalpinos cum exercitu, non tam nomen captans imperatorium, quàm cupiens militibus satisfacere, firmósque eos ad tuendas nostras res efficere; quod mihi videor consecutus: nam & liberalitatem nostram & animum sunt experti. Cum omnium bellicosissimis bellum gessi, multa castella cepi, multa vastavi. Non sine causa ad Senatum literas misi. Adjuva nos tuâ sententiâ: quod cùm facies, ex magna parte communi commodo inservieris. *Vale.*

M.T.C. Serv. Sulpitio S. P. D. Fam. 13. 21.

A Sulapone Patrensi medico utor valde familiariter, ejúsque tum consuetudo mihi jucunda fuit, tum etiam ars, quam sum expertus in valetudine meorum: in qua mihi tum ipsâ scientiâ, tum etiam fidelitate benevolentiâque satisfecit. Hunc igitur tibi commendo; & à te peto, ut des operam ut intelligat, diligenter me

scripsisse

ſcripſiſſe de ſe, meámque commendationem uſui magno ſibi fuiſſe. Erit id mihi vehementer gratum. *Vale.*

M. T. C. Appio S. P. D. Fam. 10. 19.

DE meo ſtudio erga ſalutem & incolumitatem tuam, credo te cognoſcere ex literis tuorum: quibus me cumulatiſſimè ſatisfeciſſe certò ſcio; nec iis concedo, quanquam ſunt ſingulari in te benevolentiâ, ut te ſalvum malint, quàm ego. Illi mihi neceſſe eſt concedant, ut tibi plùs, quàm ipſi, hoc tempore prodeſſe poſſim: quod quidem nec deſtiti facere, nec deſiſtam: & jam in maxima re feci, & fundamenta jeci ſalutis tuæ. Tu fac bono animo magnóque ſis, méque tibi nullâ re defuturum eſſe confidas, Prid. Non. Quintiles. *Vale.*

M. T. C. Mario S. P. D. Fam. 7. 24.

AD VIII. Calend. Julias in Cumanum veni cum Libone tuo, vel noſtro potius: in Pompeianum ſtatim cogito; ſed faciam te antè certiorem. Te cùm ſemper valere cupio, tum certè dum hîc ſumus. Vides enim quanto pòſt una futuri ſumus. Quare ſi quid conſtitutum cum podagra habes, fac in aliam diem differas. Cura igitur ut valeas, & me hoc biduo aut triduo exſpecta.

Cicero Planc. Imp. Conſ. deſ. S. P. D. Fam. 10. 24.

O Gratam famam biduo ante victoriam de ſubſidio tuo, de ſtudio, de celeritate, de copiis, atque etiam hoſtibus fuſis! ſpes omnis in te eſt. Fugiſſe enim ex prælio Mutinenſi dicuntur notiſſimi latronum duces. Eſt autem non minùs gratum extrema delere, quàm prima depellere. Equidem exſpectabam jam tuas literas, ídque cum multis. Sperabámque etiam Lepidum, temporibus admonitum, tibi & Reipublicæ ſatis facturum. In illam igitur curam incumbe, mi Plance, ut nequa ſcintilla teterrimi belli relinquatur. Quod ſi erit factum, & rempublicam divino beneficio affeceris, & ipſe æternam gloriam conſequêre. Tertio Idus Maii. *Vale.*

M. Cic.

M. Cic. Papirio Peto S. P. D. Fam. 9. 2.

HEri veni in Cumanum: cras ad te fortasse. Sed cùm certum sciam, faciam te paulò antè certiorem. Etsi Marcus Ceparius, cùm mihi in sylva gallinaria obviàm venisset, quæsissemque quid ageres, dixit te in lecto esse, quòd ex pedibus laborares; tuli scilicet molestè, ut debui; sed tamen constitui ad te venire, ut & viderem te, & viserem, & cœnarem etiam. Non enim arbitror, coquum etiam te arthriticum habere. Exspecta igitur hospitem cùm minimè edacem, tum inimicum cœnis sumptuosis. *Vale.*

M. Cicero Cn. Plancio S. D. Fam. 4. 15.

ACcepi perbreves tuas literas, quibus id quod scire cupiebam cognoscere non potui: cognovi autem id quod minùs dubium non fuit. Nam quàm fortiter ferres communes miserias, non intellexi; quàm me amares, facilè perspexi: sed hoc sciebam; illud si scîssem, ad id meas literas accommodâssem. Sed tamen etsi antea scripsi quæ existimavi scribi oportere, tamen hoc tempore breviter te commonendum putavi, nè quo periculo te proprio existimares esse; in magno omnes, sed tamen in communi sumus. Quare non debes aut propriam fortunam, aut præcipuam postulare, aut communem recusare. Quapropter eo animo simus inter nos, quo semper fuimus. Quod de te sperare, de me præstare possum. *Vale.*

Cicero Dolabellæ S. D. Fam. 9. 14.

GRatulor Baiis nostris, siquidem, ut scribis, salubres repentè factæ sunt; nisi fortè te amant, & tibi assentantur, & tamdiu dum tu ades, sunt oblitæ sui. Quod quidem si ità est, minimè miror cœlum etiam & terras vim suam, si tibi ità conveniat, dimittere. Oratiunculam pro Deiotaro, quam requirebas, habebam mecum, quod non putâram. Itaque eam tibi misi; quam velim sic legas, ut causam tenuem & inopem, nec scriptione magnoperè dignam: sed ego hospiti veteri & amico munusculum

nuſculum mittere volui levidenſe, craſſo filo; cujuſmodi ipſius eſſe ſolent munera. Tu velim animo ſapienti fortique ſis, ut tua moderatio & gravitas aliorum infamet injuriam. *Vale.*

M. T. C. Imp. M. Cœlio Ædili Curuli S. P. D.
Fam. 2. 14.

MArco Fabio, viro optimo & homine doctiſſimo, familiariſſimè utor, mirificéque eum diligo, cùm propter ſummum ejus ingenium ſummámque doctrinam, tum propter ſingularem modeſtiam: ejus negotium ſic velim ſuſcipias, ut ſi eſſet res mea. Novi ego vos magnos patronos. Hominem occîdat oportet, qui veſtrâ operâ uti velit; ſed in hoc homine nullam accipio excuſationem. Omnia relinques, ſi me amabis, cùm tuâ operâ Fabius uti volet. Ego res Romanas vehementer exſpecto & deſidero: inprimíſque quid agas ſcire cupio. Nam jam diu propter hyemis magnitudinem nihil novi ad nos afferebatur. *Vale.*

Cicer. Trebatio S. P. D. Fam. 7. 22.

ILluſeras herì inter ſcyphos, quòd dixeram controverſiam eſſe, poſſétne hæres, quod furtum antea factum eſſet, rectè furti agere. Itaque etſi domum bene potus ſeròque redieram; tamen id caput ubi hæc controverſia eſt notavi, & deſcriptum tibi miſi; ut ſcires id, quòd tu neminem ſenſiſſe dicebas, Sext. Ælium, M. Manlium, M. Brutum ſenſiſſe. Ego tamen Scævolæ & Teſtæ aſſentior. *Vale.*

M. T. C. D. Brut. Imper. S. P. D. Fam. 11. 15.

ETſi mihi tuæ literæ jucundiſſimæ ſunt; tamen jucundius fuit, quòd in ſumma occupatione tuo Planco collegæ mandâſti, ut te mihi per literas excuſaret; quod fecit ille diligenter: mihi autem nihil amabilius officio tuo & diligentiâ. Conjunctio tua cum collega, concordiáque veſtra, quæ literis communibus declarata eſt, S. P. Q. R. gratiſſima accidit. Quod ſupereſt, perge, mi Brute, & jam non cum aliis, ſed tecum ipſe certa.

certa. Plura scribere non debeo, præsertim ad te, quo magistro brevitatis uti cogito. Literas tuas vehementer exspecto, & quidem tales quales maximè opto. *Vale.*

M. T. C. Furfano Prætori S. D. Fam. 6. 9.

CUm A. Cæcinna tanta mihi familiaritas consuetudóque semper fuit, ut nulla major esse possit. Nam & patre ejus, claro homine, & forti viro, plurimùm usi sumus: & hunc à puero, (quod & spem mihi magnam afferebat summæ probitatis, summæque eloquentiæ, & vivebat mecum conjunctissimè, non solùm officiis amicitiæ, sed etiam studiis communibus,) sic semper dilexi, ut non ullo cum homine conjunctiùs viverem. Nihil attinet, me plura scribere. Quàm mihi necesse sit ejus salutem & fortunas, quibuscunque rebus possim, tueri, vides. Reliquum est, ut, cùm cognôrim pluribus rebus, quid tu & de bonorum fortuna, & de Reipublicæ calamitatibus sentires, nihil à te petam, nisi ut ad eam voluntatem, quam tuâ sponte erga Cæcinnam habiturus esses, tantus cumulus accedat commendatione meâ, quanti me à te fieri intelligo. Hoc mihi gratius facere nihil potes. *Vale.*

M. C. Cornificio Collegæ S. Fam. 12. 20.

GRatæ mihi tuæ literæ, nisi quòd Sinuessanum diversoriolum contempsisti: quam quidem contumeliam villa pusilla iniquo animo feret, nisi in Cumano & Pompeiano reddideris πάντα πᾶσι: (*id est omnia de omnibus.*) Sic igitur facies, méque amabis, & scripto aliquo lacesses. Ego enim respondere faciliùs possum, quàm provocare. Quod si, ut es, cessabis, lacessam; nè tua inertia etiam ignaviam afferat. Plura otiosus. Hæc, cùm essem in senatu, exoravi. *Vale.*

M. T. C. Cornificio S. P. D. Fam. 12. 21.

CAius Anitius, familiaris meus, vir omnibus rebus ornatus, negotiorum suorum causâ legatus est in Africam legatione liberâ: cum velim rebus omnibus adjuves, operámque des, ut quàm commodissimè sua negotia

gotia conficiat: inprimisque, quod ei charissimum est, dignitatem ejus tibi commendo. Idque à te peto, quod ipse in provincia facere sum solitus non rogatus, ut omnibus Senatoribus lictores darem: quod idem acceperam & cognoveram à summis viris factitatum. Hoc igitur, mi Cornifici, facies, cæterisque rebus omnibus ejus dignitati reique (si me amas) consules. Id erit mihi gratissimum. Da operam ut valeas.

M. T. C. Cassio S. P. D. Fam. 12. 9.

BRevitas tuarum literarum me quoque breviorem in scribendo facit; &, verè ut dicam, non satis occurrit quid scribam. Nostras enim res in actis perferri ad te cer ò scio, tuas autem ignoramus. Tanquam enim clausa sit Asia, sic ni il perfertur ad nos, præter rumores de oppresso Dolabella, satis illos quidem constantes, sed adhuc sine authore. Nos confectum bellum cùm putaremus, repentè à Lepido tuo in summam solicitudinem adducti sumus. Itaque persuade tibi, maximam Reipublicæ spem in te & in tuis copiis esse. Firmos omnino exercitus habemus: sed tamen ut omnia (ut spero) prospere procedant multùm interest te venire. Exigua est enim spes Reipublicæ; nam nullam non libet dicere: sed quæcunque est, ea despondetur anno consulatûs tui. *Vale.*

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. 13. 30.

LUcius Manlius est Susis: is fuit Catinensis; sed est unà cum reliquis Neapolitanis civis Romanus factus, decurióque Neapoli. Erat enim adscriptus in id municipium, ante civitatem sociis & Latinis datam. Ejus frater Catinæ nuper mortuus est: nullam omnino arbitramur de ea hæreditate controversiam cum habiturum: & est hodie in bonis. Sed quando habet præterea negotia vetera in Sicilia sua, & hæreditatem fraternam & omnia ejus tibi commendo, inprimisque ipsum virum optimum, mihique familiarissimum, iis studiis literarum doctrinæque præditum quibus ego maxime

maximè delector. Peto igitur abs te, ut eum, sive non venerit in Siciliam, in meis intimis maximéque necessariis scias esse: itáque tractes, ut intelligat meam commendationem sibi magno adjumento fuisse. *Vale.*

Tul. & Cic. P. & Q. Tyroni humaniss. & opt. S. P. D. Fam. 16. 1.

VIde quanta in te sit suavitas. Duas horas Thyrei fuimus: Xenomenes hospes tam te diligit, quàm si vixerit tecum. Is omnia pollicitus est quæ tibi essent opus: facturum puto. Mihi placebit, si firmior esses, ut te Leucadem deportares, ut ibi te planè confirmares. Videbis quid Curio, quid Lysoni, quid medico placeat. Volebam ad te Marionem remittere; quem, cùm meliusculè tibi esset, ad me mitteres: sed cogitavi, literas Marionem afferre posse, me autem crebras exspectare. Poteris igitur, & facies, si me diligis, ut quotidie sit Acastus in portu. Multi erunt quibus rectè literas dare possis, qui ad me libenter perferant. Equidem Patras euntem neminem prætermittam. Ego omnem spem tui diligenter curandi in Curio habeo: nihil potest illo fieri humanius, nihil nostri amantius; ei te totum trade: malo te paulò pòst valentem, quàm statim imbecillem videre. Cura igitur nihil aliud, nisi ut tu valeas; cætera ego curabo. Etiam atque etiam vale. Leucade proficiscens septimo Idus Novemb.

M C. Pater & Fil. Q. Pat. & Fil. Tyroni S. P. D. 16. Epist. 7.

TErtiam ad te hanc Epistolam scripsi eâdem die, magis instituti mei tenendi causâ, quia nactus eram cui darem, quàm quòd haberem quid scriberem. Igitur illa: quantum me diligis, tantum adhibe in te diligentiæ. Ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratissimum omnium; cùm valetudinis rationem, ut spero, habueris, habeto etiam navigationis. In Italiam euntibus omnibus ad me literas dabis, ut ego euntem Patras neminem prætermitto.

Cura,

Cura, cura te, mi Tyro: quando non contigit ut ſimul navigares, nihil eſt quòd feſtines. Nec quicquam cures niſi ut valeas. Etiam atque etiam vale. Septimo Idus Novemb. Actio veſperi.

M. T. C. Tyroni S. P. D. Fam. 16. 12.

EGo verò cupio te ad me venire; ſed viam timeo: graviſſimè ægrotâſti, inediâ & purgationibus & vi ipſius morbi conſumptus es. Graves ſolent offenſiones eſſe ex gravibus morbis, ſi qua culpa commiſſa eſt. Jam ad id biduum, quod fueris in via, dum in Cumanum veneris, accedent continuò ad reditum dies quinque. Ego in Formiano ad tertium Calend. eſſe volo. Ibi te ut firmum offendam, mi Tyro, effice. Literulæ meæ, ſive noſtræ, tui deſiderio oblanguerunt; hâc tamen epiſtolâ, quam Acaſtus attulit, oculos paulùm ſuſtulerunt. Pompeius erat apud me cùm hæc ſcribebam: hilarè & libenter ei cupienti audire noſtra, dixi ſine te omnia mea muta eſſe. Tu muſis noſtris para ut operas reddas; noſtræ ad diem dictum fient: docui enim te, fides ἴνμον Proprietatem quòd haberet. Fac planè ut valeas; nos adſumus. *Vale.* xiv. Calend. Januarii.

M. T. C. Curioni S. P. D. Fam. 2. 4.

EPiſtolarum genera multa eſſe non ignoras: ſed unum illud certiſſimum, cujus cauſâ inventa res ipſa eſt, ut certiores faceremus abſentes, ſi quid eſſet quod eos ſcire, aut noſtrâ aut ipſorum intereſſet. Hujus generis literas à me profectò non exſpectas: domeſticarum enim rerum tuarum habes & ſcriptores & nuncios: in meis autem rebus nihil eſt ſanè novi. Reliqua ſunt epiſtolarum genera duo, quæ me magnopere delectant: unum, familiare & jocoſum; alterum, ſeverum & grave. Utro me minùs deceat uti, non intelligo. Jocérne tecum per literas? Civem mehercule non puto eſſe, qui temporibus his ridere poſſit. An gravius aliquid ſcribam? Quid eſt quod poſſit graviter à Cicerone ſcribi ad Curionem, niſi de Republica? Atque in hoc genere hæc

mea

mea causa est, ut neque ea quæ nunc sentio velim scribere. Quamobrem, quoniam mihi nullum scribendi argumentum relictum est, utar eâ clausulâ quâ soleo, téque ad studium summæ laudis cohortabor. Est enim tibi gravis adversaria constituta & parata, incredibilis quædam exspectatio: quam tu unâ re facillimè vinces, si hoc statueris, quarum laudum gloriam admiraris, quibus artibus eæ laudes comparantur, in iis esse elaborandum. In hanc sententiam scriberem plura, nisi te tuâ sponte satis incitatum esse considerem: & hoc, quicquid attigi, non feci inflammandi tui causâ, sed testificandi amoris mei. *Vale.*

M. T. C. Bruto S. P. D. Fam. 13. 14.

LUcio Titio Strabone, equite Romano inprimis honesto & ornato, familiarissimè utor: omnia mihi cum eo intercedunt jura Summæ necessitudinis. Huic in tua provincia pecuniam debet P. Cornelius: Ea res à Volcatio, qui Romæ jus dicit, rejecta in Galliam est. Peto à te hoc diligentiùs quàm si mea res esset, (quò est honestius, de amicorum pecunia laborare quàm de sua,) ut negotium conficiendum cures, ipse suscipias, transigas; operámque des, quod tibi æquum & rectum videbitur, ut quàm commodissimâ conditione libertus Strabonis, qui ejus rei causâ missus est, negotium conficiat, ad nummósque perveniat. Id & mihi gratissimum erit, & tu ipse L. Titium cognosces amicitiâ tuâ dignissimum. Quod ut tibi curæ sit, ut omnia solent esse quæ me velle scis, te vehementer etiam atque etiam rogo. *Vale.*

M. T. C. T. Fabio S. D. Fam. 5. 18.

ETsi egomet, qui te consolari cupio, consolandus ipse sum, propterea quòd nullam rem gravius jamdiu tuli quàm incommodum tuum: tamen te magnopere non hortor solùm, sed etiam pro amore nostro rogo atque oro, te colligas, virúmque præbeas; & quâ conditione omnes homines, & quibus temporibus nati sumus

mus, cogites. Plus tibi virtus tua dedit quàm fortuna abstulit: propterea quòd adeptus es, quod non multi homines novi; amisisti, quod plurimi homines nobilissimi. Ea denique videtur conditio impendere legum, judiciorum, temporum, ut optimè actum cum eo videatur esse, qui quàm levissimâ pœnâ ab hac Republica discesserit. Tu verò, qui & fortunas & liberos habeas, & nos cæterósque necessitudine & benevolentiâ tecum conjunctissimos; quíque magnam facultatem sis habiturus, nobiscum, & cum omnibus tuis vivendi; & cùm unum sit judicium ex tam multis, quod reprehendatur, ut quod unâ sententiâ, eâque dubiâ, potentiæ alicujus condonatum existimetur: omnibus his de causis debes istam molestiam quàm levissimè ferre. Meus animus erit in te, liberósque tuos semper, quem esse vis, & qui esse debet. *Vale.*

M. T. C. Trebiano S. D. Fam. lib. 6. Epist. 11.

DOlabellam antea tantùmmodo diligebam: obligatus ei nihil eram, nec enim acciderat mihi opus esse: & ille mihi debebat, quòd non defueram ejus periculis. Nunc tanto sum devinctus ejus beneficio, quòd & antea in re, & hoc tempore in salute tua cumulatissimè mihi satisfecit, ut nemini plus debeam. Quà in re tibi gratulor ita vehementer, ut te quoque mihi gratulari, quàm gratias agere malim. Alterum omnino non desidero, alterum verè facere poteris. Quod reliquum est, quantò tibi virtus, & dignitas tua reditum ad nos aperuit; est tuæ sapientiæ, magnitudinísque animi, quid amiseris, oblivisci; quid recuperâris, cogitare. Vives cum tuis, vives nobiscum: plus acquisivisti dignitatis, quàm amisisti rei familiaris, quæ ipsa tum esset jucundior, si ulla res esset publica. Vestorius noster familiaris ad me scripsit, te mihi maximas gratias agere. Hæc prædicatio tua mihi valde grata est; eâque te uti facilè patior, cùm apud alios, tum mehercle apud Syronem nostrum amicum. Quæ enim facimus, ea prudentissimo cuique maximè probata esse

volumus. Te cupio videre quamprimùm. Vale.

Cicero Trebatio S. Fam. lib. 7. Epist. 14.

CHrysippus Vettius, Cyri Architecti libertus, fecit, ut te non immemorem putarem mei: salutem enim mihi tuis verbis nunciavit. Valde jam lautus es, qui gravêre literas ad me dare, homini præsertim propè domestico. Quòd si scribere oblitus es, minùs multi jam, te advocato, causâ cadent. Sin nostri oblitus es, dabo operam, ut istuc veniam, antequam planè ex animo tuo effluam. Sin æstivorum timor te debilitat, aliquid excogita ut fecisti de Britannia. Illud quidem perlibenter audivi ex eodem Chrysippo, te esse Cæsari familiarem: sed mehercule mallem, id quod erat æquius, de tuis rebus ex tuis literis quàm fæpissimè cognoscere: quod certè ità fieret, si tu maluisses benevolentiæ quàm litium jura perdiscere. Sed hæc jocati sumus, & tuo more, & nonnihil etiam nostro. Te valde amamus, nosque à te amari tum oramus, tum etiam confidimus. *Vale.*

M. T. C. Cassio S. P. D. Fam. lib. 12. Epist. 8.

SCelus affinis tui Lepidi, summámque levitatem & inconstantiam, ex actis quæ ad te mitti certò scio, cognoscere te arbitror. Itaque nos confecto bello, ut arbitrabamur, renovatum bellum gerimus: spémque omnem in D. Bruto & Planco habemus: si verum quæris, in te, & in meo Bruto, non solùm ad præsens perfugium, si (quod nolim) adversi quid acciderit, sed etiam ad confirmationem perpetuæ libertatis. Nos his de Dolabella judicabamus quæ vellemus: sed certos autores non habebamus. Te quidem magnum hominem & præsenti judicio, & reliqui temporis expectatione scitò esse. Hoc tibi proposito, fac, ut ad summa contendas. Nihil est tantum, quod non populus Romanus à te perfici atque obtineri posse judicet. *Vale.*

M. T. C. Lepido S. P. D. Fam. 10. 27.

QUod mihi, pro mea summa erga te benevolentia, magnæ curæ est, ut quàm amplissimâ dignitate sis, moleste tuli te Senatui gratias non egisse, cùm esses ab eo ordine ornatus summis honoribus. Pacis inter cives conciliandæ te cupidum esse lætor. Pacem eam si à servitute sejungis, consules & reipublicæ, & dignitati tuæ; si ista pax perditum hominem in possessionem impotentissimi dominatûs restitutura est, hoc animo scito esse omnes sanos, ut mortem servituti anteponant. Itaque sapientiùs, meo quidem judicio, facies, si te in istam pacificationem non interpones, quæ neque Senatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur. Sed hæc audies ex aliis, aut certior fies literis. Tu, pro tua prudentia, quid optimum factu sit, videbis. *Vale.*

M. Cicero Cn. Planc. Imp. consi. desp. S. D. Fam. 10. 2.

MEum studium honori tuo pro necessitudine nostra non defuisset, si aut tutò in Senatum, aut honestè venire potuissem. Sed nec sine periculo quisquam liberè de Republica sentiens, versari potest in summa impunitate gladiatorum; nec nostræ dignitatis videtur esse, ibi sententiam de Republica dicere, ubi me & melius & propiùs audiant armati, quàm Senatores. Quapropter in privatis rebus nullum neque officium, neque studium meum desiderabis, nec in publicis quidem, si quid erit in quo me interesse necesse sit, unquam decero, ne cum periculo quidem meo, dignitati tuæ. In his autem rebus quæ nihilominus, ut ego absim, confici possunt, peto à te, ut mei rationem habere velis, & salutis & dignitatis meæ. *Vale.*

M. T. C. Papirio Peto S. D. Fam. 9. 10.

TAmen à malitia non discedis? tenuiculo apparatu significas Balbum fuisse contentum. Hoc videris dicere, cùm reges tam sint contemnendi, multò magis ornatos esse oportere. Nescis me ab illo omnia

expiscatum: rectà enim à porta domum meam venisse: neque hoc admiror, quòd non ad tuam potiùs; sed illud, quòd nec ad suam. Ego autem tribus primis verbis, Quid noster Petrus? At ille adjurans, nusquam se unquam libentiùs. Hoc si verbis assecutus es, aures ad te afferam minùs elegantes; sin autem obsonio, peto à te, nè pluris esse Balbos, quam disertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed si me expediero ut in ista loca venire possim, non committam ut te serò à me certiorem factum putes. *Valè.*

C. Trebonius M. T. C. S. P. D. Fam. lib. 12. 16.

SI vales, bene est. Athenas veni ad 11. Calend. Junii, atque ibi, quod maximè optabam, vidi filium tuum deditum optimis studiis, summâque modestiæ famâ. Quæ ex re quantam voluptatem ceperim, scire potes etiam me tacente. Non enim nescis, quantiluc faciam, & quàm, pro nostro veterrimo verissimóque amore, omnibus tuis etiam minimis commodis, non modò tanto bono, gaudeam. Noli putare, mi Cicero, me hoc auribus tuis dare. Nihil adolescente tuo, atque adeò nostro (nihil enim mihi à te potest esse sejunctum) aut amabilius omnibus iis, qui Athenis sunt, est; aut studiosius earum artium quas tu maximè amas, hoc est, optimarum. Itaque tibi, quod verè facere possum, libenter quoque gratulor, nec minùs etiam nobis, quòd eum, quem necesse erat diligere qualiscunque esset, talem habemus, ut libenter quoque diligamus. Qui cùm mihi in sermone injecisset, si vellem Asiam visere: non modò invitatus, sed etiam rogatus est à me, ut id potissimùm nobis obtinentibus provinciam faceret. Cui non & charitate & amore tuum officium præstituros non debes dubitare. Illud quoque erit nobis curæ, ut Crassipus, una cum eo sit, nè putes in Asia feriatum illum iis studiis, in quæ tuâ cohortatione incitatus, futurus. Nam illum paratum, ut video, & ingressum pleno gradu

cohortu

cohortari non intermittemus, quò indies longiùs discendo, exercendóque se procedat. Vos quid ageretis in Republica, cùm has Literas dabam, non sciebam. Audiebam quædam turbulenta, quæ scilicet cupio esse falsa, ut aliquando otiosâ libertate fruamur, quod vel minimè adhuc mihi contingit. Ego tamen nactus in navigatione nostra pusillum laxamenti, concinnavi tibi munusculum ex instituto meo: & dictum, cum magno nostro honore à te dictum conclusi, & tibi infra subscripsi. In quibus versiculis, si tibi quibusdam verbis ἀθυρρημονέστερος [Id est, *in loquendo liberior*] videbor; turpitudo personæ ejus, in quam liberiùs invehimur, nos vindicabit. Ignosces etiam iracundiæ nostræ, quæ justa est in ejusmodi & homines, & cives. Deinde, quî magis hoc Lucilio licuerit assumere libertatis, quàm nobis? Etiamsi odio pari fuerit in eos, quos læsit; tamen certè non magis dignos habuerit, in quos tantâ libertate verborum incurreret. Tu sicut mihi pollicitus es, adjunges me quamprimum ad tuos sermones. Namque illud non dubito, quin si quid de interitu Cæsaris scribas, non patiaris me minimam partem & rei & amoris tui ferre. Vale, & matrem meósque tibi commendatos habe. vii. Calend. Jun. Athenis.

Cicero Curio S. P. D. *Fam. lib.* 7. *Epist.* 31.

FAcilè perspexi ex tuis literis (quod semper studui) & me à te plurimi fieri, & te intelligere, quàm mihi charus esses. Quod quando uterque nostrùm consecutus est; reliquum est, ut officiis certemus inter nos, quibus æquo animo vel vincam te, vel vincar abs te. Acilio non fuisse necesse meas dari literas facilè patior. Sulpitii tibi operam intelligo ex tuis literis, non multùm opus fuisse, propter res tuas ità contractas, ut quemadmodum scribis, nec caput nec pedes; equidem vellem uti pedes haberent, ut aliquando redires. Vides enim exaruisse jàm veterem urba-

nitatem, ut Pomponius noster suo jure possit dicere, nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam Articam. Ergo is tibi, nos ei succedimus. Veni igitur, quæso nè tantum semen urbanitatis unà cum Republica intereat. *Vale.*

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 13. *Epist.* 32.

IN Alesina civitate tam lautâ quàm nobili, conjunctissimos habeo & hospitio & familiaritate M. & C. Clodios, Archagatum, & Philonem: sed vereor, nè, quia complures tibi præcipuè commendo, exæquare videar ambitione quâdam commendationes meas: quanquam à te quidem cumulatè satisfit & mihi, & meis omnibus. Sed velim sic existimes, hanc familiam, & hos, mihi maximè esse conjunctos vetustate, officiis, benevolentiâ. Quamobrem peto à te majorem in modum, ut his omnibus in rebus, quantum tua dignitas fidésque patietur, commodes. Id si feceris, erit mihi vehementissimè gratum. *Vale.*

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 13. *Epist.* 23.

C. N. Oracilio Nasone utor familiarissimè: Irâ prorsus, ut illius ordinis nullo familiarius: nam & humanitate ejus, & probitate, in consuetudine quotidiana magnopere delector. Nihil jam opus est expectare te, quibus eum verbis tibi commendem, quo sic utor, ut scripsi. Habet is in provincia tuâ negotia quæ procurant liberti, Hilarius, Antigonus Demostratus, quos tibi, negotiáque omnia Nasonis non secùs commendo, ac si mea essent. Gratissimum mihi feceris, si intellexero hanc commendationem magnum apud te pondus habuisse. *Vale.*

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 14. *Epist.* 24.

A Vitum mihi hospitium est cum Lysone Lysonis filio Lilybætano, valdéque ab eo observor, cognovíque dignum & patre & avo: est enim nobilissima familia.

familia. Quapropter commendo tibi majorem in modum rem domumque ejus; magnóque opere abs te peto, cures, ut is intelligat meam commendationem maximo sibi apud te & adjumento & ornamento fuisse. *Vale.*

M. T. C. Acilio Prov. S. P. D. Fam. lib. 13. Epist. 35.

CAius Avianus Philoxenus, antiquus est hospes meus; & præter hospitium, valde etiam familiaris; quem Cæsar meo beneficio in Novocomenses retulit. Nomen autem Aviani consecutus est, quòd homine nullo est usus, quàm Flacco Aviano, meo (quemadmodum te scire arbitror) familiarissimo. Quæ ego omnia collegi, ut intelligeres non vulgarem esse commendationem hanc meam. Pero igitur abs te, ut omnibus rebus, quod sine molestia tua facere possis, ei commodes, habeásque in numero tuorum; perficiásque ut intelligat has literas meas magno sibi usui fuisse. Erit id mihi majorem in modum gratum. *Vale.*

Cicero, Planco Imp. Cons. def. S. P. D. Fam. lib. 10. Epist. 13.

UT primùm potestas data est augendæ dignitatis tuæ, nihil prætermisi in te ornando, quod positum esset aut in præmio virtutis, aut in honore verborum. Id ex ipso senatusconsulto poteris cognoscere; ità enim est præscriptum, ut à me de scripto dicta sententia est, quam senatus frequens secutus est summo studio, magnóque consensu. Ego, quanquam ex tuis literis quas mihi misisti, perspexeram te magis judicio bonorum, quàm insignibus gloriæ, delectari; tamen considerandum nobis existimavi, etiamsi tu nihil postulares, quantum tibi à Repub. deberetur. Tu contexes extrema cum primis. Qui enim M. Antonium oppresserit, is bellum confecerit. Itaque Homerus, non Ajacem, nec Achillem, sed Ulyssem appellavit πολίπορθον, id est, urbium expugnatorem.

M. T. C. C. Cassio S. P. D. Fam. lib. 12. Epist. 6.

QUi status rerum fuit tum, cùm has literas dedi, scire poteris ex C. Tidio Strabone, viro bono & optimè de Republica sentiente: Nam quid dicam cupidissimo tui, qui, domo & fortunis relictis, ad te potissimùm profectus sit? Itaque eum tibi nè commendo quidem; adventus ipsius ad te satis eum commendabit. Tu velim sic existimes tibique persuadeas, omne perfugium bonorum in te & Bruto esse positum, si, quod nolim, adversi quid evenerit. Res cùm hæc scribebam, erat in extremum deducta discrimen: Brutus enim Mutinæ vix jam sustinebat: Qui si conservatus erit, vicimus: sin oppressus ibi erit (Quod dii omen avertant) omnis omnium cursus est ad vos. Proinde fac tantum animum habeas, tantúmque apparatum, quanto opus est ad universam Rempub. recuperandam. *Vale.*

M. T. C. Cornificio Collegæ S. Fam. lib. 12. Epist. 17.

GRata mihi vehementer est memoria nostri tua, quam ex significasti literis: quam ut conserves (non quòd de tuâ constantia dubitem, sed quia mos est ità rogandi) rogo. Ex Syria nobis tumultuosiora quædam nunciata sunt, quæ quia tibi sunt magis propria quàm nobis, tuâ me causâ magis movent, quàm meâ. Romæ summum otium est, sed ità, ut malis salubre aliquod & honestum negotium: quod spero fore, quia video id curæ esse Cæsari. Me scito, dum tu abis, quasi occasionem quandam & licentiam nactum, scribere audaciùs, & cætera quidem fortasse, quæ etiam tu concederes. Sed proximè scripsi de optimo genere dicendi; in quo sæpe suspicatus sum te à judicio nostro, sic scilicet ut doctum hominem à non indocto, paululum dissidere. Huic tu libro, maximè velim ex animo, si minùs gratiæ causâ, suffragere. Dicam tuis ut

cum

eum, si velint, describant, ad téque mittant. Puto enim etiamsi rem minùs probabis, tamen in ista solitudine, quicquid a me profectum sit, jucundum tibi fore. Quòd mihi existimationem tuam, dignitatémque commendas, facis tu quidem omnium more: sed velim sic existimes, me, cùm amori, quem inter nos mutuum esse intelligam, plurimum tribuere: tum de summo ingenio, & de optimis tuis studiis, & de spe amplissimæ dignitatis irâ judicare, ut neminem tibi anteponam, comparem paucos. *Vale.*

M. T. C. Q. Thermo Fam. 13. 54.

CUm mihi multa grata sunt, quæ tu adductus meâ commendatione feciſti: tum imprimis quòd M. Marcilium amici atque interpretis mei filium, liberalissimè tractaviſti. Venit enim Laodiceam, & tibi apud me, mihique propter te gratias maximas egit. Quare, quod reliquum est, à te peto, quando apud gratos homines beneficium ponis, ut eò libentiùs his commodes; operámque des, quoad fides tua patietur, ut socrus adolescentis rea ne fiat. Ego cùm antea studiosè commendabam Marcilium, tum multò nunc studiosiùs, quòd in longa apparitione singularem & propè incredibilem patris Marcilii fidem, abstinentiam, modestiámque cognovi. *Vale.*

Libri primi finis.

LIBER SECUNDUS.

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epist. 7.

EX tuis literis, & ex re ipsa nos funditus periisse video. Te oro, ut quibus in rebus mei tui indigebunt,

gebunt, nostris miseriis nè desis. Ego te, ut scribis, citò videbo. Plura non scribo. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epist. 21.

TRiginta dies erant lapsi, cùm has dabam literas, per quos nullas à vobis acceperam. Mihi autem erat in animo, jam, ut antea ad te scripsi, ire in Epirum, & ibi omnem casum potissimùm expectare. Te oro, ut si quid erit, quod perspicias quamcunque in partem, quàm planissimè ad me scribas, & meo nomine (ut scribis) literas, quibus putabis opus esse, ut des. Vale. v. Calend. Novemb.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. ex Epist. 22.

EGo, quòd per Thessaliam si irem, in Epirum, perditi nihil eram auditurus, & quòd mei studiosos habes Dyrrachinos, ad eos perrexi, cùm illa superiora Thessalonicæ scripsissem; inde cùm ad te me converram, faciam ut scias; túque ad me velim omnia quàm diligentissimè cujusmodi sunt, scribas. Ego jam, aut rem, aut nè spem quidem expecto. Vale. VI. Cal. Decem. Dyrrachii.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 1.

CUm antea maximè nostrâ interesse arbitrabar, te esse nobiscum: tum verò, ut legi rogationem, intellexi ad iter quod constitui, nihil mihi optatius cadere posse, quàm ut tu me quàm primum consequare: ut cùm ex Italia profecti essemus, sive per Epirum iter esset faciendum, tuo tuorúmque præsidio uteremur; sive aliud quid agendum esset, certum consilium de tua sententia capere possemus. Quamobrem te oro, des operam ut me statim consequare: faciliùs potes, quoniam de provincia Macedoniæ perlata lex est. Pluribus verbis tecum agerem, nisi pro me apud te res ipsa loqueretur. *Vale.*

M. T. C.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epist. 2.

ITineris nostri causa fuit, quòd non habebam locum ubi pro meo jure diutiùs esse possem, quàm in fundo Siccæ, præsertim nondum rogatione correctâ; & simul intelligebam, ex eo loco (si te haberem) posse me Brundusium referre: sine te autem non esse nobis illas partes tenendas propter Antonium. Nunc, ut ad te antea scripsi, si ad nos veneris, consilium totius rei capiemus. Iter esse molestum scio: sed tota calamitas omnes molestias habet. Plura scribere non possum, ita sum animo perculso & abjecto. Cura ut valeas. Dat. 6. Idus April. Narycii Locridis.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 3.

UTinam illum diem videam, cùm tibi agam gratias quòd me vivere coegisti; adhuc quidem valdè me pœnitet. Sed te oro ut ad me Vibonem statim venias, quò ego multis de causis converti iter meum: sed eo si veneris, de toto itinere & fuga mea consilium capere potero. Si id non feceris, mirabor. Sed confido te esse omnino facturum.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 5.

TErentia, tibi & sæpe & maximas agit gratias. Id est mihi gratissimum. Ego vivo miserrimus & maximo dolore conficior. Ad te quid scribam, nescio. Si enim es Romæ, jam me assequi non potes: sin es in via, cùm eris me assecutus, coràm agemus quæ erunt agenda; tantùm te oro, ut quoniam me ipsum semper amâsti eodem amore sis. Ego enim idem sum. Inimici mei, mea mihi, non meipsum ademerunt. Cura ut valeas. viii Idus Aprilis, Thurii.

M. T. C.

M. T. C. P. Attico ad At. 3. 6.

NOn fuerat mihi dubium, quin te Tarenti aut Brundusi visurus essem, idque ad multa pertinuit; in eis, ut & in Epiro consisteremus, & de reliquis rebus tuo consilio uteremur, quoniam id non contigit, erit hoc quoque in magno numero nostrorum malorum. Nobis iter est in Asiam, maximè Cyzicum: tibi meos commendo; me vix, miserèque sustento. *Vale.* Dat. 14. Cal. Maii. Tarenti.

M. T. C. P. Attico S. ad Atticum lib. 3. Epist. 25.

POst tuum à me discessum literæ mihi Româ allatæ sunt, ex quibus perspicio, nobis in hac calamitate tabescendum esse: neque enim (sed bonam in partem accipies) si ulla spes salutis nostræ subesset, tu pro tuo amore in me hoc tempore discessis. Sed nè ingrati, aut nè omnia velle nobiscum unà interire videamur, hoc omitto. Illud abs te peto, des operam, id quod mihi affirmâsti, ut te ante Cal. Jan. ubicunque erimus, fistas. *Vale.*

M. T. C. Attico S. ad Atticum 3. 16.

TOtum iter incertum mihi facit expectatio literarum tuarum Calend. Sext. datarum; non aliud aliquid. Si spes erit, Epirum: sin minùs, Cyzicum, aut aliud quid sequemur. Tuæ quidem literæ, quò sæpius à me leguntur, hoc spem mihi faciunt minorem, quàm cùm lectæ sunt. Tum id quod attulerunt ad spem, infirmant; ut facilè apparear, te & consolationi servire, & veritati: idque te rogo planè ut ad me quæ scis, ut erunt; quæ putabis, ità scribas. *Vale.* Dat. 12. Cal. Septemb.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epist. 18.

EXpectationem nobis non parvam attuleras, cùm scripseras Varronem tibi pro amicitia confirmâsse

mâſſe, cauſam noſtram Pompeium certè ſuſcepturum, & ſimulac à Cæſare ei literæ quas expectaret, remiſſæ eſſent, autorem etiam daturum, utrum id nihil ſuit? an adverſatæ ſunt Cæſaris literæ? An eſt aliquid in ſpe? etiam illud ſcripſeras, eundem ſecundum comitia dixiſſe. Fac (ſi vides quantis in malis jaceam, & ſi putas eſſe humanitatis tuæ) me, fac de tota cauſa noſtra certiorem. Nam Quintus frater homo mirus, qui me tam valde amat, omnia mittit ſpei plena, metuens (credo) defectionem animi mei. Tuæ autem literæ ſunt variæ, neque enim me deſperare vis, nec temerè ſperare. Fac, obſecro te, ut omnia quæ à te proſpici poſſunt, ſciamus. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 11.

ME & tuæ literæ, & quidam boni nuncii, non optimis tamen autoribus, & expectatio veſtrarum literarum, & quod tibi ità placuerat, adhuc Theſſalonicæ tenebant; ſi accepero literas quas exſpecto, ſi ſpes erit ea, quæ rumoribus afferebatur, ad te me conferam: ſi non erit, faciam te certiorem quid egerim. Tu me, ut facis, operâ, conſilio, gratiâ adjuva. Conſolari jam deſine; objurgare verò noli. Quod cùm facis, ut ego tuum amorem & dolorem deſidero! quem ità affectum meâ ærumnâ eſſe arbitror, ut teipſum conſolari nemo poſſit. Quintum fratrem optimum humaniſſimûmque ſuſtentat. Ad me, obſecro te, ut omnia certa perſcribas. Vale. Dat. 4. Calend. Quint.

M. T. C. Attico S. ad Attic. lib. 3. *Epiſt.* 4.

MIſeriæ noſtræ potiùs velim quàm inconſtantiæ tribuas, quòd à Vibone, quò te arceſſebamus, ſubitò

subitò discessimus. Allata est enim nobis rogatio de pernicie mea; in qua, quod confectum esse audiveramus, erat hujusmodi, ut mihi ultra quadraginta millia liceret esse. Illò cùm pervenire non liceret, statim iter Brundusium versùs contuli ante diem rogationis, nè & Sica apud quem eram periret; & quod Melitæ esse non licebat. Nunc tu propera, ut nos consequare, si modò recipiemur. Adhuc invitamur benignè: sed, quod superest, timemus. Me, mi Pomponi, valde pœnitet vivere: qua in re apud me tu plurimùm valuisti; sed hæc coràm: fac modò ut venias. *Vale.*

M. T. C. Attico S. ad Attic. lib. 1. Epist. 12.

ASiam Quinto suavissimo fratri obtigisse audisti; non enim dubito, quin celerius tibi hoc rumor quàm ullius nostrûm literæ nunciarint. Nunc quoniam & laudis avidissimi semper fuimus, & præter cæteros φιλέλληνες [id est, *Græcorum studiosi*] & sumus & habemur, & multorum odia atque inimicitias Reipublicæ causâ suscepimus, παντὸς ἀρετῆς μιμνήσκεο [Id est, *omnimodæ virtutis memor sis*;] curáque & effice, ut ab omnibus & laudemur, & amemur. His de rebus plura ad te in ea epistola scribam quam ipsi Quinto dabo. Tu me velim certiorem facias quid de meis mandatis egeris, atque etiam quid de tuo negotio. Nam ut Brundusio profectus es, nullæ mihi abs te sunt redditæ literæ. Valde aveo scire quid agas. Idibus Mart. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 2. 10.

VOlò âmes constantiam meam. Ludos Antii spectare non placet; est enim ὑποσόλοικον, [id est, *subabsurdum*] cùm vellim vitare omnium deliciarum suspicionem, repente ἀναφαίνεσθαι [id est, *apparere*] non solùm

solùm delicatè, sed etiam ineptè peregrinantem. Quare usque ad nonas Majas te in Formiano expectabo. Nunc fac ut sciam quo die te visuri simus. Ab Appii foro, horâ quartâ: dederam aliam paulò antè à tribus Tabernis. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 2. 12.

NArro tibi; planè relegatus mihi videor, posteaquam in Formiano sum. Dies enim nullus erat, Antii cùm essem, quo die non meliùs scirem Romæ quid ageretur, quam ii qui erant Romæ. Etenim literæ tuæ non solùm quid Romæ, sed etiam quid in Republica; neque solùm quid fieret, verùm etiam quid tutum esset, indicabant. Nunc, nisi siquid ex prætereunte viatore exceptum est, scire nihil possumus. Quare quanquam jam te ipsum expecto, tamen isti puero, quem ad me statim jussi recurrere, da ponderosam aliquam epistolam, plenam omnium non modò actorum, sed etiam opinionum tuarum; ac diem quo Româ sis exiturus, cura ut sciam. Nos in Formiano esse volumus usque ad pridie nonas Majas: eò si ante eam diem non veneris, Romæ te fortasse videbo: nam Arpinum quid ego te invitem? Hæc igitur. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. *Epist.* 13.

QUòd ad te scripseram, me in Epiro futurum, posteaquam extenuari spem nostram & evanescere vidi, mutavi consilium: nec me Thessalonicâ commovi ubi esse constitueram, quoad aliquid ad me de eo scriberes, quod proximis literis scripseras, fore uti secundùm comitia aliquid de nobis in senatu ageretur? id tibi Pompeium dixisse. Qua de re quoniam comitia habita sunt, túque nil ad me scribis; perinde habebo, ac si scripsisses nihil esse: néque temporis non dum

ginqui

longinqui spe ductum esse molestè ferám. Quem autem motum te videre scripseras, qui nobis utilis fore videretur, cum nunciant, qui veniunt, nullum fore. In Tribunis Pl. designatis reliqua spes est: quam si exspectâro, non erit, quòd putes me causæ meæ ac voluntati meorum defuisse. Quòd me sæpe accusas, cur hunc meum casum tam graviter ferám, debes ignoscere, cùm ità me afflictum videas, ut neminem unquam nec videris, nec audieris. Nam quòd scribis te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici: mihi verò mens integra est; atque utinam tam in periculo fuisset, cùm ego iis, quibus salútem meam charissimam esse arbitrabar, inimicissimis crudelissimisque usus sum: qui ut me paulùm inclinari timore viderunt, sic impulerunt, ut omni suo scelere & perfidiâ abuterentur ad exitium meum. Nunc quoniam Cyzicum nobis eundum, quò citiùs ad me literæ perferentur, hoc velim diligentiùs omnia, quæ putaris me scire opus esse, perscribas. Quintum fratrem meum fac diligas, quem ego miser, si incolumem relinquo, non me totum periisse arbitrabor. Vale. Non. Sextil.

M. T. C. P. Att. S. ad Attic. 3. 14.

EX tuis literis plenus sum expectatione de Pompeio, quidnam de nobis velit, aut ostendat. Comitia enim credo esse habita: quibus absolutis scribis illi placuisse agi de nobis. Si tibi stultus esse videor, qui sperem, facio tuo jussu; & scio te me iis epistolis potiùs, & meas spes solitum esse remorari. Nunc velim mihi planè perscribas, quid videas. Scio nos nostris multis peccatis in hanc ærumnam incidisse; ea siqui casus ex parte correxerint, minùs molestè feremus nos vixisse & adhùc vivere. Ego propter viæ celebritatem, & quo-

cotidianam exspectationem rerum novarum, non commovi me adhuc Thessalonicâ: sed jam extrudimur, non à Plancio, (nam is quidem retinet,) verùm ab ipso loco minimè appositio ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epirum ideo, ut scripseram, non ivi, quòd subiti mihi adversi nuncii venerant, & literæ; quare nihil esset necesse quàm proximè Italiam esse. Hinc si quid à comitiis audierimus, nos in Asiam convertemus: neque adhuc stabat, quò potissimum; sed scies. *Vale.* 12. Cal. Sext. Thessalonicæ.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 4. 12.

VEstorius noster me per literas facit certiorem, te Româ ad vii. Idus Maii putare Profectum esse, tardiùs quàm dixeras, quòd minùs valuisses. Si jam meliùs vales, vehementer gaudeo. Velim domum ad tuos scribas, ut mihi tui libri pateant, non secùs ac si ipse adesses, cùm cæteri, tum Varronis: est enim mihi ütendum quibusdam rebus ex iis libris ad eos quos in manibus habeo; quos, ut spero, tibi valdè probabo. Velim si quid fortè novi habes, maximè à Quinto fratre, deinde à C. Cæsare, & si quid fortè de comitiis, de Republica, (soles enim tu hæc festinè odorari) conscribas ad me. Si nihil habebis, tamen scribas aliquid. Nunquam enim mihi tua epistola aut intempestiva aut loquax visa est. Maximè autem rogo, rebus tuis, rotóque itinere ex sententia confecto, nos quamprimùm revisas. Dionysium jube salvere. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 5. 3.

A D vi. Idus Maias veni in Trebulanum ad Pontium: ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ sunt

tertio abs te die. Eodem autem ex Pompeiano Philotimo dederam ad te literas; nec verò nunc erat sanè quod scriberem. Qui de Republica rumores, scribe quæso: in oppidis enim summum video timorem; sed multa inania. Quid de iis cogites, & quando, scire velim. Ad quas literas tibi rescribi velis, nescio: nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ simul in Trebulano redditæ sunt; quarum alteræ edictum Publii Licinii habebant, (erant autem Nonis Maiis datæ) alteræ rescriptæ ad meas Minturnenses. Quàm vereor, nè quid fuerit σπουδαιότερον [id est, *magis serium*] in iis quas non accepi, quibus rescribi vis! Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. Jam deest quid scribam, & lucet. Beneventi cogitabam hodie: nostrâ continentiâ & diligentiâ faciemus satis. A Pontio, ex Trebulano, ad v. Idus Maias.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 6.

TArentum veni ad xv. Calend. Junii. Quòd Pontinum statueram expectare, commodissimum duxi dies eos, quoad ille veniret, cum Pompeio consumere; eóque magis, quòd ei gratum esse id videbam, qui etiam à me petierit, ut secum & apud se essem quotidie. Quod concessi libenter. Multos enim ejus præclaros de Republica sermones accipiam: instruar etiam consiliis idoneis ad hoc nostrum negotium. Sed ad te brevior jam in scribendo incipio fieri, dubitans Romæne sis, an jam profectus: quod tamen quoad ignorabo, scribam aliquid potiùs quàm committam, ut, tibi cùm possint reddi à me literæ, non reddantur; nec tamen jam habeo quid aut mandem tibi, aut narrem: mandavi omnia quidem quæ tu, ut polliceris, exhauries; narrabo, cùm aliquid habeo novi. Illud tamen

non

non desinam, dum adesse putabo, de Cæsaris nomine rogare, ut confectum relinquas. Avidè exspecto tuas literas, & maximè, ut norim tempus profectionis tuæ. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico. S. ad Attic. 7. 4.

Dionysium flagrantem desiderio tui misi ad te, nec mehercule æquo animo; sed fuit concedendum: quem quidem cognovi cùm doctum, (quod mihi jam antè erat notum) tum sanctum, plenum officii, studiosum etiam meæ laudis, frugi hominem, ac, nè libertinum laudare videar, planè virum bonum. Pompeium vidi 4. Id. Decemb. Fuimus unà horas duas fortasse: magnâ lætitiâ mihi visus est affici meo adventu; de triumphò hortari, suscipere partes suas, monere, nè antè in senatum accederem quàm rem confecissem, nè dicendis sententiis aliquem Tribunum alienarem. Quid quæris? In hoc judicio & officio sermonis nihil potuit esse prolixius. De Republica autem ità mecum locutus est, quasi non dubium bellum haberemus: nihil ad spem concordiæ: planè illum ab se alienatum cùm antè intelligeret, tum verò proximè judicâsse: venisse Hircium à Cæsare, qui esset ei familiarissimus, ad se non accessisse: & cùm ille ad 8. Idus Decemb. vesperì venisset, Baldus de tota re constituisset, ad 7. ad Scipionem ante lucem venisse: multa de nocte profectum esse ad Cæsarem: hoc illi σημειῶδες [id est, *signum indubitatum*] videbatur esse alienationis. Quid multa? nihil me aliud consolatur, nisi quòd illum, cui etiam inimici alterum consulatum, fortuna summam potentiam dederit, non arbitror fore tam amentem, ut hæc in discrimen adducat: quòd si fuere cœperit, ne ego multa timeo, quæ non audeo scribere; sed ut nunc est, ad 3. Non. Jan. ad urbem cogito.

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. 7. 6.

PLanè deest quod ad te scribam; nota omnia tibi sunt: nec ipse habeo à te quod exspectem. Tantùm igitur nostrum illud solenne servemus, ut nè quem isthùc euntem sine Literis dimittamus. De Republica valde timeo; nec adhuc ferè inveni, qui non concedendum putaret Cæsari quod postularet, potiùs quàm depugnandum. Est illa quidem impudens postulatio opinione valentior; Cur autem nunc primùm ei resistamus, (οὐ γὰρ ἂν τοῦδε μεῖζον ἕπειτο κακὸν,) id est, [*non enim hoc majus sequeretur malum,*] quàm cùm quinquennium prorogabamus, aut cùm, ut absentis ratio haberetur, ferebamus? nisi fortè hæc illi tam arma dedimus, ut nunc cum benè parato pugnaremus. Dices, Quid tu igitur sensurus es? Non idem quod dicturus. Sentiam enim omnia facienda, nè armis decertetur; dicam idem quod Pompeius, neque id faciam humili animo: sed rursus hoc permagnum Reipub. malum est, & quodam modo mihi præter cæteros non rectum, me in tantis rebus à Pompeio dissidere. *Vale.*

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. 7. 9.

SUbitò consilium cepi, ut antequam luceret, exirem, nè qui conspectus fieret, aut sermo, lictoribus præsertim laureatis. De reliquo neque herculè quid agam, nec quid acturus sim, scio; ità sum perturbatus temeritate nostri amentissimi consilii. Tibi verò quid suadeam, cujus ipse consilium exspecto? Cneus noster quid consilii ceperit, capiátve, nescio, adhuc in oppidis coarctatus; & stupent omnes. Si in Italia consistat, erimus unà: sin ceder, consilii res est adhuc incerti. Nisi ego insanio, stultè omnia & incautè agi judico.

judico. Tu quæso crebrò ad me scribe, vel quod in buccam venerit.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7. 17.

NIhil habeo quod ad te scribam : quinetiam eam epistolam, quam eram elucubratus, ad te non dedi ; erat enim plena spei bonæ, quòd & concionis voluntatem audieram, & illum conditionibus usurum putabam, præsertim suis. Ecce tibi 3. Nonas Februarii manè accepi literas tuas, Philotimi, Furnii, Curionis ad Fernium, quibus irridet L. Cæsaris legationem. Planè oppressi videmur, nec quid consilii capiam scio : nec mehercule de me laboro ; de pueris quid agam non habeo. Capuam tamen proficiscebar hæc scribens, quò faciliùs de Pompeii rebus cognoscerem. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 7. 18.

BReviloquentem jam me tempus ipsum facit ; pacem enim desperavi. Bellum nostri nullum administrant. Cave enim putes quicquam esse minoris his Consulibus. quorum ego jussu, spe audiendi aliquid & cognoscendi nostri apparatûs, maximo imbri Capuam veni pridie. Non ut eram jussus. Illi autem nondum venerant, sed erant venturi, inanes, imparati. Cneus autem Luceriæ dicebatur esse, & adire cohortes Legionum Actianarum non firmissimarum. At illum ruere nunciant, & jam jámque adesse, non ut manum conferat, (quicum enim ?) sed ut fugam intercludat. Ego autem in Italia χ) συναποθανεῖν [id est, *vel commori*] nec te id consulo ; sin extrà, quid ago? Ad manendum hyems, lictores improvidi, & negligentes duces ; ad fugam hortatur amicitia Cnei, causa

bonorum, turpitudo conjungendi cum tyranno: qui quidem incertum est, Phalarímne an Pisistratum sit imitaturus. Hæc velim explices, & me juves consilio. Et si teipsum isthìc jam carere puto: sed tamen, quantum poteris. Ego siquid hìc hodie novi cognôro, scies; jam enim aderunt Consules ad suas Nonas. Tuas quotidie literas expectabo. Ad has autem, cùm poteris, rescribes. Mulieres & Cicerones in Formiano reliqui. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 7. 20.

PEdem in Italia video nullum esse, qui non in istius potestate sit. De Pompeio scio nihil; eúmque, nisi in navim se contulerit, exceptum iri puto. O celeritatem incredibilem! hujus autem nostri—— ! Sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor & crucior. Tu cædem non sine causa times; non quò minùs quicquam expediat Cæsari ad diuturnitatem victoriæ & dominationis: sed video quorum arbitrio sit acturus. Rectè sit: censeo cedendum de oppidis his: egeo consilii: quod optimum factu videbitur, facies: cum Philotimo loquere, atque adeò Terentiam habebis Idibus. Ego quid agam? quâ aut terrâ aut mari persequar eum, qui, ubi sit, nescio? Et si terrâ quidem, qui possum? mari, quo? Tradam igitur isti me? fac posse tutò: multi enim hortantur: num etiam honestè? Nullo modo quidem à te petam consilium, ut soleo. Explicari res non potest: sed tamen si quid in mentem venit, velim scribas; & ipse quid sis acturus. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7. 22.

PHilotimi literæ me quidem non nimis, sed eos qui in his locis erant admodum delectárunt. Ec-

ec

ce postridie Cassii literæ Capuâ à Lucretio familiari ejus, Nigidium à Domitio Capuam venisse; eum dicere Vibullium cum paucis militibus è Piceno currere ad Cneum, confestim sequi Cæsarem, Domitium non habere militum vim. Idem scripsit Consules Capuâ discessisse. Non dubito quin Cneus in fuga sit, modò effugiat. A consilio fugiendi, ut tu censes, absum. *Vale.*

M T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7. 23.

CUm dedissem ad te literas tristes, & metuo nè veras, de Lucretii ad Cassium literis Capuâ missis, Cephalio venit à vobis: attulit etiam à te literas hilariores, nec tamen firmas, ut soles. Omnia faciliùs credere possum, quàm quòd scribitis, Pompeium exercitum habere. Nemo huc ità affert, omniáque quæ nolim. Rem miseram! malas causas semper obtinuit: in optima concidit. Quid dicam, nisi illud eum scîsse, (neque enim erat difficile) hoc nescîsse? erat enim ars difficilis, rectè Remp. regere. Sed jam jámque omnia sciemus & scribemus ad te statim. *Vale.*

M. T. C. Attico S. ad Attic. 8. 7.

UNum etiam restat amico nostro ad omne dedecus, ut Domitio non subveniat. At nemo dubitat, quin subsidio venturus sit: ego non puto. Deseret igitur talem civem, & eos quos unà scis esse, cùm habeat præsertim & ipse cohortes 30? Nisi me omnia fallunt, deseret. Incredibiliter pertimuit: nihil spectat nisi fugam, cui tu (video enim quid sentias) me comitem putas debere esse. Ego verò quem fugiam habeo; quem sequar, non habeo. Quòd enim tu meum consilium laudas, &

memorandum dicis, malle quòd dixerim me cum Pompeio vinci, quàm cum istis vincere: ego verò malò: sed cum illo Pompeio qui tum erat, aut qui mihi esse videbatur. Cum hoc verò, qui antè fugit, quàm scit aut quem fugiat, aut quò, qui nostra tradidit, qui patriam reliquit, Italiam deseruit; si malui, contigit, victus sum. Quod supereſt, nec ista videre possum, quæ nunquam timui nè viderem; nec mehercule istum, propter quem mihi non modò meis, sed memetipso carendum est. Ad Philotimum scripsi de viatico, sive à Moneta (nemo enim solvit) sive ab Oppiis tuis contubernalibus. Cætera appositа tibi mandabo. *Vale.*

Cn. Pomp. Proconſ. M. T. C. Imp. S. ad Attic. 8. 14.

TUas literas libenter legi. Recognovi enim tuam pristinam virtutem etiam in salute communi. Consules ad eum exercitum quem in Apulia habui venerunt. Magnopere te hortor, pro tuo singulari perpetuóque studio in Rempub. ut te ad nos conferas, ut communi consilio Reipub. afflictæ opem atque auxilium feramus. Censeo viâ Appiâ iter facias, & celeriter Brundusium venias. Cura ut valeas.

Cn. Comp. Proconſ. L. Dom. S. ad Attic. 8. 18.

MIror te ad me nihil scribere, & potiùs ab aliis quàm à te de Republica certiorem me fieri. Nos disjectâ manu pares adversariis esse non possumus: contractis nostris copiis, spero nos & Reipublicæ & communi saluti prodesse. Quamobrem cùm constituisses, ut Vibullius mihi scripserat. ad 5. Id. Febr. Corfinio proficiſci cum exercitu, & ad me venire, miror quid causæ fuerit quare consilium mu-

târi

tàris. Nam illa causa quam mihi Vibullius scribit levis est, te propterea moratum esse, quòd audieris Cæsarem Firmo progressum in castrum Truentinum venisse. Quantò enim magis appropinquare adversarius cœperat, eò tibi celeriùs agendum erat, ut te mecum conjungeres priùs quàm Cæsar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere posset. Quamobrem etiam te rogo & hortor id quod non destiti superioribus literis à te petere, ut primo quoque die Luceriam advenires, antequam copiæ, quas instituit Cæsar contrahere, in unum locum coactæ, nos à nobis distrahunt. Sed, si erunt qui te impediant, ut illas suas servent; æquum est me à te impetrare, ut cohortes quæ ex Piceno & Camerino venerunt, quæ fortunas suas reliquerunt, ad me missum facias. *Vale.*

Cn. Pomp. L. Dom. S. ad Attic. lib. 8. Epist. 20.

Literæ mihi à te redditæ sunt ad 14. Calend. Mart. in quibus scribis, Cæsarem apud Corfinium castra posuisse. Quod putavi, & præmonui, fit, ut nec in præsentia committere tecum prælium velit, & omnibus copiis conductis, te implicet, nè ad me iter expeditum tibi sit, atque istas copias conjungere optimorum civium possis cum his legionibus, de quarum voluntate dubitamus: quò magis etiam tuis literis sum commotus. Neque enim eorum militum, quos mecum habeo, voluntati satis confido, ut de omnibus fortunis Reipublicæ dimicem: neque etiam qui ex delectibus conscripti sunt à Consulibus convenerunt. Quare da operam, si ullâ ratione etiam nunc efficere potes, ut te explices, & huc quamprimùm venias, antequam omnes copiæ adversariorum conveniant. Neque enim celeriter ex delectibus huc homines convenire possunt: & si convenirent, quan-

quantum iis committendum sit, quòd inter se non noti sunt, contra veteranas legiones, non te præterit. *Vale.*

M. T. C. T. P. Acilio S. ad Attic. lib. 8. Epist. 21.

LIppitudinis meæ signum tibi sit librarii manus, & eadem causa brevitatis; etsi nunc quidem quod scriberem nihil erat. Omnis exspectatio nostra erat in nunciis Brundusinis. Si nactus hîc esset Cneum nostrum, spes dubia pacis: sin ille antè transmisisset, exitiosi belli metus. Sed vidésne in quem hominem inciderit Respublica? quàm acutum? quàm vigilantem? quàm paratum? Si mehercule neminem occiderit, nec cuiquam quicquam ademerit, ab iis qui eum maximè timuerant maximè diligetur. Multùm mecum municipales homines loquuntur, multùm rusticani; nihil prorsus aliud curant, nisi agros, nisi villulas, nisi nummulos suos. Et vide quàm conversa res est: illum, cui antea confidebant, metuunt; hunc amant, quem timebant. Id quantis nostris peccatis vitiisque evenerit, non possum sine molestia cogitare. Quæ autem impendere putâram, scripseram ad te, & jam tuas literas exspectabam. *Vale.*

C. Cæsar M. T. C. S. ad Attic. 9. Epist. 5.

CUm Furnium nostrum tantùm vidissem, neque alloqui, neque audire me commodè potuisset properantem, atque essem in itinere, præmissis jam legionibus; præterire tamen non potui, quin & scriberem ad te, & illum mitterem, gratiásque agerem. Et si hoc officium & feci sæpe, & sæpius mihi facturus videor: ità de me meteris. Inprimis à te peto, quoniam confido me celeriter ad urbem venturum, ut ibi te videam, ut

tuo

tuo consilio, gratiâ, dignitate, ope omnium rerum uti possim. Ad propositum revertar; festinationi meæ brevitatique literarum ignoscès. Reliqua ex Furnio cognoscès. *Vale.*

C. Cæsar C. Oppio & L. Cornelio Balbo S. ad Atticum 9. 8.

GAudeo mehercule vos significare literis quàm valde probetis ea quæ apud Corfinium sunt gesta. Consilio vestro utar libenter, & hòc libentiùs, quòd meâ sponte facere constitueram, ut quàm lenissimum me præberem; & Pompeium, darem operam, ut reconciliarem. Tentemus hoc modo, si possumus, omnium voluntates recuperare, & diuturnâ victoriâ uti; quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt, neque victoriam diutiùs tenere, præter unum L. Sullam, quem imitaturus non sum. Hæc nova sit ratio vincendi, ut misericordiâ & liberalitate nos muniamus. Id quemadmodum fieri possit, nonnulla mihi in mentem veniunt, & multa reperiri possunt. De his rebus rogo vos ut cogitationem suscipiatis. Cneum Magium, Pompeii præfectum, deprehendi; scilicet meo instituto usus sum, & eum statim missum feci. Jam duo præfecti fabrûm Pompeii in meam potestatem venerunt, & à me missi sunt. Si volent grati esse, debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi esse amicus, quàm iis qui & illi & mihi semper fuerunt inimicissimi; quorum artificiis effectum est, ut Respublica in hunc statum pervenirēt. *Valete.*

M. T. C. Cæsari S. ad Attic. 9. Epist. 13.

UT legi tuas literas quas ab Furnio nostro acceperam, quibus mecum agebas, ut ad urbem

bem essem, te velle uti consilio & dignitate meâ, minus sum admiratus. De gratia & de ope quid significares, mecum ipse quærebam: spe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te, pro tua admirabili ac singulari sapientia, de otio, de pace, de concordia civium agi velle arbitrarer; & ad eam rationem existimabas satis aptam esse & naturam & personam meam. Quòd si ità est, & siqua de Pompeio nostro tuendo, & tibi ac reipublicæ reconciliando, cura te attingit; magìs idoneum quàm ego sum, ad eam causam profectò reperies neminem; qui & illi semper, & senatui, quamprimùm potui, pacis autor fui: nec sumptis armis, belli ullam partem attigi: judicavíque te eo bello violari, contra cujus honorem, populi Romani beneficio concessum, inimici atque invidi niterentur. Sed ut eo tempore non modò ipse autor dignitatis tuæ fui, verùm etiam cæteris autor ad te juvandum; sic me nunc Pompeii dignitas vehementer movet: aliquot enim sunt anni, cùm vos duos delegi, quos pr[illegible]uè colerem, quibus essem, sicut sum, amicissimus [illegible]uamobrem à te peto, vel potiùs precibus omnibus [illegible]ro & obtestor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, ut tuo beneficio bonus vir, gratus, pius denique, esse in maximi beneficii memoria possim. Quæ si tantùm ad me ipsum pertinerent, sperarem me à te tamen impetraturum: sed, ut arbitror, & ad tuam fidem, & ad Rempublicam pertinet, me & ad utriusque vestrûm, & ad civium concordiam, per te, quàm accommodatissimum conservari. Ego, cùm antea tibi de Lentulo gratias egissem, cùm ei saluti, qui mihi fuerat, fuisses; tamen ejus lectis literis, quas ad me gratissimo animo de tua liberalitate beneficióque misit, eandem salutem à te accepisse putavi, quam ille: in quem si me intel-

ligis

ligis eſſe gratum, cura, obſecro, ut etiam in Pompeium eſſe poſſum. *Vale.*

Balbus M. T. Ciceroni Imp. S. D. ad Attic. lib. 9. 16.

CÆſar nobis literas perbreves miſit, quarum exemplum ſuſcripſi: brevitate epiſtolæ ſcire poteris eum valde eſſe diſtentum, qui tanta de re tam breviter ſcripſerit. Si quid præterea novi fuerit, ſtatim tibi ſcribam. Cæſar Oppio Cornelióque S. Ad vii. Id. Mart. Brunduſium veni: ad murum caſtrum poſui. Pompeius eſt Brunduſii: miſit ad me Caſcum Magium de pace: quæ viſa ſunt, reſpondi. Hoc vos ſtatim ſcire volui. Cùm in ſpem venero de compoſitione aliquid me conficere, ſtatim vos certiores faciam. Valete. Quomodo me nunc putas (mi Cicero) torqueri, poſtquam rurſus in ſpem pacis veni, nequa res compoſitionem eorum impediat? Namque quod abſens facere non poſſum, opto: quòd ſi unà eſſem, aliquid fortaſſe proficere poſſem. Nunc exſpectatione crucior. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 10. 2.

EGo cùm accepiſſem tuas literas Nonis April. quas Cephalio attulerat, eſſémque Minturnis poſtridie manſurus, & indè protinus; ſuſtinui me in Arcano fratris, ut, dum aliquid certius afferretur, occultiore in loco eſſemus; agerentúrque nihilominus, quæ ſine nobis agi poſſunt, MNEMONEUTICA. Jam adeſt, & animus ardet; nec eſt quicquam, quò & quà; ſed hæc noſtra erit cura & peritorum. Tu tamen quoad poteris, ut adhuc feciſti, nos conſiliis juvabis. Res ſunt inexplicabiles: fortunæ ſunt committenda omnia: ſine ſpe conamur ulla; melius ſi quid acciderit,

rit, mirabimur. Dionysium nolim ad me profectum, de quo ad me Tullia mea scripsit: sed & tempus alienum est, & homini non amico nostra incommoda, tanta præsertim, spectaculo esse nollem: cui te meo nomine inimicum esse nolo. *Vale.*

Cæsar Imp. M. T. C. Imp. S. ad Attic. 10. 8.

ETsi te nihil temerè, nihil imprudenter facturum judicâram: tamen permotus hominum famâ, scribendum ad te existimavi, & pro nostra benevolentia petendum, nè quò progredereris, inclinatâ jam re, quâ integrâ etiam progrediendum tibi non existimâsses. Namque & amicitiæ graviorem injuriam feceris, & tibi minùs commodè consulueris, si non fortunæ obsequutus videbere. Omnia enim secundissima nobis, adversissima illis accidisse videntur: nec causam secutus videris, (eadem enim tum fuit, cùm ab eorum consiliis abesse judicâsti,) sed meum aliquod factum condemnâsse; quo mihi gravius abs te nihil accidere potest: quod nè facias, pro jure nostræ amicitiæ à te peto. Postremò, quid viro bono & quieto, & bono civi, magis convenit quàm abesse à civilibus controversiis? quod nonnulli cùm probarent, periculi causâ sequi non potuerunt. Tu, explorato & vitæ meæ testimonio, & amicitiæ judicio, neque tutius, neque honestius reperies quicquam, quàm ab omni contentione abesse. XV. Cal. Maii ex itinere. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 11. *Epist.* 18.

DE illius ab Alexandria discessu, nihil adhuc rumoris; contráque opinio, valde esse impeditum. Itaque nec mitto (ut constitueram) Ciceronem: & te rogo, ut me hinc expedias; quodvis enim supplicium

cium levius est hâc permansione. Hac de re & ad Antonium scripsi, & ad Balbum, & ad Oppium. Sive enim bellum in Italia futurum est, sive classibus utetur, hîc esse me minimè convenit: quorum fortasse utrumque erit, alterum certè. Intellexi omnino ex Oppii sermone, quem tu mihi scripsisti, quæ istorum via esset; sed ut eam flectas, te rogo. Nihil omnino jam expecto nisi miserum. Sed hoc perditius, in quo nunc sum, fieri nihil potest. Quare cum Antonio loquare velim, & cum istis, & rem ut poteris expedias, & mihi quamprimum de omnibus rebus rescribas. *Vale.* 12. Calend. Quint.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 11. 19.

CUm tuis dare possem literas, non prætermisi, etsi quod scriberem non habebam. Tu ad nos & rariùs scribis quàm solebas, & breviùs. Credo quia nihil habes quod me putes libenter legere aut audire posse. Verumtamen velim, si quid erit, qualecunque erit, scribas. Est autem unum quod mihi sit optandum, si quid agi de pace possit, quod nulla equidem habeo in spe. Sed quia tu leviter interdum significas, coges me sperare quod optandum vix est. Philotimus dicitur secedere Idibus Sextil. Nihil habeo de eo amplius. Tu velim ad ea mihi rescribas, quæ ad te antea scripsi. Mihi tantum temporis satis est, dum, ut in pessimis rebus, aliquid caveam, qui nihil unquam cavi. *Vale.* 11. Calend. Sextil.

M. Antonius Cons. M. T. Ciceroni S. ad Attic. 14. 10.

OCcupationibus est factum meis, & subitâ tuâ profectione, nè tecum coràm de hac re agerem; quam

quam ob causam vereor, nè absentia mea levior sit apud te. Quòd si bonitas tua responderit judicio meo quod semper habui de te, gaudebo. A Cæsare petii, ut Sextum Clodium restitueret: impetravi. Erat mihi in animo etiam tum sic uti beneficio ejus, si tu concessisses: quò magis laboro, ut tuâ voluntate id per me facere nunc liceat. Quòd si duriorem te ejus miseræ & afflictæ fortunæ præbes, non contendam ego adversus te: quanquam videor debere tueri commentarium Cæsaris. Sed mehercule si humaniter, & sapienter, & amabiliter in me cogitare vis, facilem te profectò præbebis; & voles P. Clodium in optima spe puerum repositum existimare, non te insectatum esse, cùm potueris, amicos paternos. Patere, obsecro, te pro Republica videri gessisse simultatem cum patre ejus: non contempseris hanc familiam. Honestiùs enim & libentiùs deponimus inimicitias Reipublicæ nomine susceptas, quàm contumaciæ. Me deinde sine ad hanc opinionem jam nunc dirigere puerum, & tenero animo ejus persuadere, non esse tradendas posteris inimicitias. Quanquam tuam fortunam (Cicero) ab omni periculo abesse certum habeo; tamen arbitror malle te quietam senectutem & honorificam potiùs agere, quàm solicitam. Postremò, meo jure te hoc beneficium rogo, nihil enim non tuâ causâ feci. Quod si non impetro, per me Clodio daturus non sum: ut intelligas, quanti apud me autoritas tua sit, atque eò te placabiliorem præbeas. *Vale.*

M. T. C. Planc. Præt. def. ad Attic. 16. 16.

IGnosce mihi, quòd cùm antea accuratissimè de Buthrotiis ad te scripserim, eadem de re sæpius scribam. Non mehercule, mi Plance, facio, quòd parum confidam aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitiæ: sed cùm tanta

tanta res agatur Attioi nostri, nunc verò etiam existimatio, ut id quod probavit Cæsar, nobis testibus & obsignatoribus, qui & decretis & responsis Cæsaris interfueramus, videatur obtinere potuisse: præsertim cùm tota potestas ejus rei tua sit, ut ea quæ Consules decreverunt secundùm Cæsaris decreta & responsa, non dicam comprobes, sed studiosè libenté que comprobes. Id mihi sic erit gratum, ut nulla res gratior esse possit. Etsi jam sperabam, cùm has literas accepisses, fore, ut ea quæ superioribus literis à te petiissemus impetrata essent: tamen non faciam finem rogandi, quoad nobis nunciatum erit te id fecisse, quod magna cum spe exspectamus. Deinde enim confido fore, ut alio genere literarum utamur, tibíque pro tuo summo beneficio gratias agamus. Quod si acciderit, vellim sic existimes, non tibi tam Atticum, cujus permagna res agitur, quàm me, qui non minùs laboro quàm ille, obligatum fore. *Vale.*

M. T. C. Capitoni S. ad Atticum 16. 17.

NON dubito quin mirêre, atque etiam stomachêre, quòd tecum de eadem re agam sæpius. Hominis familiarissimi, & mihi omnibus rebus conjunctissimi, permagna res agitur, Attici. Cognovi ego tua studia in amicos, etiam in te amicorum: multum potes nos apud Plancum juvare. Novi humanitatem tuam; scio quàm sis amicis jucundus: nemo nos in hac causâ plùs juvare potest quàm tu: & res ita est firma, ut debet esse, quam Consules de Concilii sententia decreverunt, cùm & lege & senatûsconsulto cognoscerent: tamen omnia posita putamus in Planci tua liberalitate; quem quidem arbitramur, cùm officii sui & Reipublicæ causâ decretum Consulum comprobaturum, tum libenter nostrâ causâ esse facturum.

Adjuvabis igitur, mi Capito; quod ut facias, vehementer etiam atque etiam rogo. *Vale.*

Finis Libri Secundi.

LIBER TERTIUS.

Servius Sulpitius M. T. C. S. Fam. lib. 4. Epist. 5

POsteaquam mihi renunciatum est de obitu Tulliæ filiæ tuæ, sanè quam, pro eo ac debui, graviter molestéque tuli, communémque eam calamitatem existimavi: qui si isthîc affuissem, neque tibi defuissem, coramque dolorem tibi declarâssem meum. Etsi genus hoc consolationis miserum atque acerbum est; propterea quia per quos id fieri debet, propinquos ac familiares ipsi pari molestiâ afficiuntur, neque sine lacrymis multis id conari queunt, ut magis ipsi videantur aliorum consolatione indigere, , quàm aliis posse suum officium præstare: tamen quæ in præsentia mihi in mentem venerunt decrevi brevi ad te præscribere; non quòd ea te fugere existimem; sed quod forsitan, dolore impeditus, minùs ea perspicias. Quid est, quòd tantopere te commoveat dolor tuus intestinus? Cogita, quemadmodum adhuc fortuna nobiscum egerit, ea nobis erepta esse quæ hominibus non minùs quàm liberi chara esse debent; patriam, honestatem, dignitatem, honores omnes. Hoc uno incommodo addito, quid ad dolorem adjungi potuit? aut quæ non in illis rebus exercitatus animus callere jam debet atque omnia minoris æstimare? An illius vicem (credo) doles, quoties in eam cogitationem necesse est ut tu

nec

neris, & nos sæpe incidimus, hisce temporibus non pessimè cum iis esse actum, quibus sine dolore licitum est mortem cum vita commutare? Quid autem fuit, quod illam hoc tempore ad vivendum magnopere invitare posset? quæ res? quæ spes? quod animi solatium? Ut cum aliquo adolescente primario conjuncta ætatem ageret? Licitum est tibi (credo) pro tua dignitate, ex hac juventute generum deligere, cujus fidei liberos tuos te tutò committere putares. An ut ea liberos ex sese pareret, quos cùm florentes viderit, lætaretur? qui rem à parente traditam per se tenere possent; honores ordinatim in Republica petituri essent; in amicorum negotiis liberalitate suâ uterentur? Quid horum fuit, quod non priùs quàm datum est adempmum sit? At verò, malum est liberos amittere. Malum; nisi hoc pejus sit, hæc sufferre & perpeti. Quæ res mihi non mediocrem consolationem attulit, volo tibi commemorare, si forte eadem res tibi minuere dolorem posset. Ex Asia rediens, cùm ab Ægina Megaram versùs navigarem, cœpi regiones circumcirca prospicere. Post me erat Ægina, ante Megara, dextrâ Piræus, sinistrâ Corinthus; quæ oppida quodam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata & diruta ante oculos jacent. Cœpi egomet mecum sic cogitare, Idem, nos homunculi, indignamur, si quis nostrûm interiit, aut occisus est, quorum vita brevior esse debet, cùm uno loco tot oppidorum cavadere projecta jacent? Vísne tu te (Servi) cohibere, & meminisse hominem te esse natum? Crede mihi, coagitatione eâ non mediocriter suum confirmatus. Hoc idem, si tibi videtur, fac ante oculos tibi proponas. Modò uno tempore tot viri clarissimi interierunt, ex Imperio præterea tanta diminutio facta est, omnes provinciæ conflatæ sunt; in unius mulierculæ animula si jactura facta sit, tantopere commoveris? quæ si hoc

tempore non suum diem obiisset, paucis pòst annis tamen ei moriendum fuit; quoniam homo nata fuerat. Etiam tu ab hisce rebus animum ac cogitationem tuam avoca, atque ea potiùs reminiscere quæ digna tuâ personâ sunt: Illam quamdiu ei opus fuerat vixisse; unà cum Republica fuisse; te patrem suum, Prætorem, Consulem, Augurem vidisse; adolescentibus primariis nuptam fuisse; omnibus bonis propè perfunctam esse; cùm Respublica occiderit, vitâ excessisse. Quid est quod tu aut illa cum fortuna hoc nomine queri possitis? Denique, noli te oblivisci Ciceronem esse, & eum qui aliis consueveris præcipere, & dare consilium: nec imitare malos medicos, qui in alienis morbis profitentur se tenere medicinæ scientiam, ipsi se curare non possunt; sed potiùs, quæ aliis tutò præcipere soles, ea tute tibi subjice, atque apud animum propone. Nullus dolor est, quem non longinquitas temporis minuat atque molliat. Hoc te exspectare tempus, tibi turpe est, ac non ei rei sapientiâ tuâ occurrere. Quòd si quis etiam inferis sensus est, qui illius amor in te fuit, pietásque in omnes suos, hoc certè illa te facere non vult. Da hoc illi mortuæ; da cæteris amicis ac familiaribus, qui tuo dolore mœrent; da patriæ, ut, si qua in re opus sit operâ & consilio tuo, uti possit. Denique, quoniam in eam fortunam devenimus, ut etiam huic rei nobis serviendum sit; noli committere, ut quisquam te putet non tam filiam quàm Reipub. tempora & aliorum victoriam lugere. Pluta me ad te de hac re scribere pudet, nè videar prudentiæ tuæ diffidere. Quare, si hoc unum proposuero, finem faciam scribendi. Vidimus aliquoties secundam pulcherrimè te ferre fortunam, magnámque ex ea re te laudem, adipisci: fac aliquando intelligamus adversam quoque te æquè ferre posse; neque id ma-

jus quàm debeat tibi onus videri, nè ex omnibus virtutibus hæc una tibi videatur deesse. Quod ad me attinet, cùm te tranquilliore animo esse cognovero, de iis rebus quæ hic geruntur, quemadmodúmque se provincia habeat, certiorem faciam.

M. Cicero S. D. Serv. Sulp. Fam. Epist. 4. 5.

EGo vero (Servi) vellem, ut scribis, in meo gravissimo casu affuisses. Quantum enim præsens me adjuvare potueris, & consolando, & propè æquè dolendo, facilè ex eo intelligo, quod literis tuis lectis aliquantulùm acquievi. Nam & ea scripsisti quæ levare luctum possent, & in me consolando non mediocrem ipse animi dolorem adhibuisti. Servius tamen tuus omnibus officiis, quæ illi tempori tribui potuerunt, declaravit, & quanti ipse me faceret, & quàm suum talem erga me animum tibi gratum putaret fore: cujus officia jucundiora scilicet sæpe mihi fuerint, nunquam tamen gratiora. Me autem non oratio tua solùm, & societas penè ægritudinis, sed etiam autoritas consolatur. Turpe enim esse existimo, me non ità ferre casum meum, ut tu tali sapientiâ præditus ferendum putas. Sed opprimor interdum, & vix resisto dolori, quòd ea me solatia deficiunt quæ cæteris, quorum mihi exempla propono, simili in fortuna non defuerunt. Nam & Q. Maximis, qui filium consularem, clarum virum, & magnis rebus gestis, amisit, & L. Paulus, qui duos septem diebus, & vester Gallus, & M. Cato, qui summo ingenio, summâ virtute filium perdidit, iis temporibus fuerunt, ut eos tum ipsorum dignitas consolaretur ea quam ex Repub. consequebantur: mihi autem, amissis ornamentis iis quæ ipse commemoras, quæque

eram maximis laboribus adeptus, unum manebat illud solatium, quod ereptum est. Non amicorum negotiis non Reipub. procuratione impediebantur cogitationes meæ: nihil in foro agere licebat: aspicere curiam non poteram: existimabam, id quod erat, omnes me & industriæ meæ fructus & fortunæ perdidisse. Sed cùm cogitarem, hæc mihi tecum & cum quibusdam esse communia, & cùm frangerem jam ipse me, cogerémque illa ferre toleranter, habebam quò confugerm, ubi conquiescerem, cujus in sermone & suavitate omnes curas dolorésque deponerem. Nunc autem hoc tam gravi vulnere, etiam illa, quæ consenuisse videbantur, recrudescunt. Non enim, ut tum me à Republica mœstum domus ex ipsiebat, quæ levaret; sic nunc domo mœrens a Rempublicam confugere possum, ut in ejus bonis acquiescam. Itaque & domo absum, & foro; quòd nec eum dolorem quem è Republica capio domus jam consolari potest, nec domesticum Respub. Quò magis te exspecto, tèque videre quamprimum cupio. Major mihi levatio afferri nulla potest, quàm conjunctio consuetudinis sermonúmque nostrorum: quanquam sperabam tuum adventum (sic enim audiebam) appropinquare. Ego autem cùm multis de causis te exopto quamprimúm videre, tum etiam ut antè commentemur inter nos quâ ratione nobis traducendum sit hoc tempus, quod est totum ad unius voluntatem accommodandum, & prudentis & liberalis, & (ut perspexisse mihi videor) nec à me alieni, & tibi amicissimi. Quod cùm ità sit, magnæ tamen est deliberationis, quæ ratio sit ineunda nobis, non agendi aliquid, sed illius concessu & beneficio quiescendi. *Vale.*

M. T. C.

M. T. C. S. D. L. Lucceio Q. Fil. Fam. lib. 5. Epist. 12.

COram me tecum eadem hæc agere sæpe conantem deterruit pudor quidem penè subrusticus, quæ nunc expromam absens audaciùs. Epistola enim non erubescit. Ardeo cupiditate incredibili, neque (ut ego arbitror) reprehendendâ, nomen ut nostrum scriptis illustretur & celebretur tuis: quod etsi mihi sæpe ostendis te esse facturum, tamen ignoscas velim huic festinationi meæ. Genus enim scriptorum tuorum etsi erat semper à me vehementer exspectatum, tamen vicit opinionem meam, méque ità vel cepit, vel incendit, ut cuperem quàm celerrimè res nostras monumentis commendari tuis. Non enim me solùm commemoratio posteritatis ad spem quandam immortalitatis rapit, sed etiam illa cupiditas ut vel autoritate testimonii tui, vel indicio benevolentiæ vel suavitate ingenii, vivi perfruamur. Neque tamen, hæc cùm scribebam, eram nescius, quantis oneribus premerêre susceptarum rerum, & jam institutarum: sed quia videbam Italici belli & civilis historiam jam penè a te esse perfectam,) dixeras autem mihi, te reliquas res ordiri,) deesse mihi nolui, quin te admonerem, ut cogitares, conjuncténe malles cum cæteris rebus nostra contexere; an, ut multi Græci fecerunt, Callisthenes Troicum bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius Numantinum, (qui omnes à perpetuis suis historiis ea quæ dixi bella separaverunt,) tu quoque ità civilem conjurationem ab hostilibus externisque bellis sejungeres. Equidem ad nostram laudem non multùm video interesse: sed ad properationem meam quiddam

intereſt, non te exſpectare dum ad locum venias, at ſtatim cauſam illam totam & tempus arripere. Et ſimul ſi uno in argumento, unâque in perſona, mens tua tota verſabitur, cerno jam animo, quantò omnia uberiora atque ornatiora futura ſint. Neque tamen ignoro quâm impudenter faciam, qui primùm tibi tantum oneris imponam, (poteſt enim mihi denegare occupatio tua,) deinde etiam, ut ornes me poſtulem. Quid ſi illa tibi non tantopere videntur ornanda? Sed tamen, qui ſemel verecundiæ fines tranſierit, eum bene & gnaviter oportet eſſe impudentem. Itaque te planè etiam atque etiam rogo, ut & ornes ea vehementiùs etiam quàm fortaſſe ſentis, & in eo leges hiſtoriæ negligas: gratiámque illam, de qua ſuaviſſimè quodam in procemio ſcripſiſti, à qua te affici non magis potuiſſe demonſtras, quàm Herculem Xenophontium illum à voluptate; ea ſi me tibi vehementiùs commendabit, nè aſpernêre amoríque noſtro pluſculum etiam quàm concedit veritas largiare. Quòd ſi te adducemus ut hoc ſuſcipias; erit (ut mihi perſuadeo) materies digna facultate & copiâ tuâ. A prineipio enim conjurationis uſque ad reditum noſtrum, videtur mihi modicum quoddam corpus confici poſſe. In quo, & illâ poteris uti civilium commutationum ſcientiâ, vel in explicandis cauſis rerum novarum, vel in remediis incommodorum: cùm & reprehendes ea quæ vituperanda duces; & quæ placebunt, exponendis rationibus comprobabis: &, ſi liberiùs, ut conſueviſti, agendum putabis, multorum in nos perfidiam, inſidias, proditionem notabis. Multam etiam caſus noſtri tibi varietatem in ſcribendo ſuppeditabunt; plenam cujuſdam voluptatis, quæ vehementer animos

mos hominum in legendo scripto retinere possit. Nihil est enim aptius ad delectationem Lectoris, quàm temporum varietates, fortunæque vicissitudines : quæ etsi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt jucundæ. Habet enim præteriti doloris secura recordatio delectationem; cæteris verò, nullâ perfunctis propriâ molestiâ, casus alienos sine ullo dolore intuentibus, etiam ipsa misericordia est jucunda. Quem enim nostrûm ille moriens apud Mantineam Epaminondas, non cum quadam miseratione delectat? qui tum denique sibi avelli jubet spiculum. posteaquam ei percontanti dictum est, Clypeum esse salvum : ut etiam in vulneris dolore æquo animo cum laude moreretur. Cujus studium in legendo non erectum Themistoclis fugâ reditúque retinetur? Etenim ordo ipse annalium mediocriter nos retinet, quasi enumeratione fastorum. At viri sæpe excellentis anciptes variique casus habent admirationem, exspectationem, lætitiam, molestiam, spem, timorem : si verò exitu notabili concludantur, expletur animus jucundissimæ lectionis voluptate. Quid mihi acciderit optatius, si in hac sententia fueris, ut à continentibus tuis scriptis, in quibus perpetuam rerum gestarum historiam complecteris, secernas hanc quasi fabulam rerum eventorùmque nostrorum? Habet enim varios actus, multásque actiones & consiliorum & temporum. Ac non vereor nè assentatiunculâ quadam aucupari tuam gratiam videar, cùm hoc demonstrem, me à te potissimùm ornari celebratríque velle. Neque enim tu is es qui, quis sis, nescias; & qui non eos magis qui te non admirentur, invidos, quàm eos qui laudent assentatores, arbitrêre. Neque autem ego sum ità demens, ut me sempiternæ gloriæ

per

per eum commendari velim, qui non ipse quoque in me commendando propriam ingenii gloriam consequatur. Neque enim Alexander ille, gratiæ causâ, ab Apelle potissimùm pingi, & à Lysippo fingi volebat; sed quòd illorum artem cùm ipsis, tum etiam sibi, gloriæ fore putabat. Atque illi artifices, corporis simulacra ignotis nota faciebant; quæ vel si nulla sint, nihilo sunt tamen obscuriores clari viri. Nec minùs enim est Spartiates Agesilaus ille perhibendus, qui neque pictam, neque fictam imaginem suam passus est esse, quàm qui in eo genere laborârunt: unus enim Xenophontis libellus in eo rege laudando facilè omnes imagines hominum statuásque superavit. Atque hoc præstantius mihi fuerit, & ad lætitiam animi, & ad memoriæ dignitatem, si in tua scripta pervenero, quàm si in cæterorum. Quòd non ingenium mihi solùm suppeditatum fuerit tuum, sicut Timoleonti à Timæo, aut ab Herodoto Themistocli; sed etiam auctoritas clarissimi & spectatissimi viri, & in Reipub. maximis gravissimisque causis cogniti atque imprimis probati: ut mihi non solùm præconium, quod, cùm in Sigæum venisset, Alexander ab Homero Achilli tributum esse dixit; sed etiam grave testimonium impertitum clari hominis magnique videatur. Placet enim Hector ille mihi Nevianus, qui non tantùm laudari se lætatur, sed addit etiam, à laudato viro. Quod si à te non impetro, hoc est, si qua te res impedierit, (neque enim fas esse arbitror, quicquam me rogantem abs te non impetrare,) cogar fortasse facere quod nonnulla sæpe reprehendunt: scribam ipse de me, multorum tamen exemplo, & clarorum virorum. Sed quod te non fugit, hæc sunt in hoc genere vitia: & verecundiùs ipsi de sese scribant necesse est, si quid est laudandum; & prætereant, si quid forte reprehendendum est. Accedit etiam, ut minor sit fides, minor au-

autoritas? multi denique reprehendant, & dicant, verecundiores esse præcones ludorum gymnicorum; qui cùm cæteris coronas imposuerint victoribus, eorúmque nomina magnâ voce pronunciaverint, cùm ipsi ante ludorum missionem coronâ donentur, alium præconem adhibeant, nè suâ voce ipsi se victores esse prædicent. Hæc nos vitare cupimus; &, si recipis causam nostram, vitabimus: idque ut facias, rogamus. Ac nè fortè mirere, cur. cùm mihi sæpe ostenderis te accuratissimè nostrorum temporum consilia atque eventus literis mandaturum, à te id nunc tantopere & tam multis verbis petamus; illa nos cupiditas incendit, de qua initio scripsi, festinationis, quòd alacres animo sumus, ut & cæteri, viventibus nobis, ex libris tuis nos cognoscant, & nosmet ipsi vivi gloriolâ nostrâ perfruamur. His de rebus quid acturus sis, si tibi non est molestum, rescribas mihi velim. Si enim suscipis causam, conficiam commentarios rerum omnium; sin autem differs me in tempus aliud, coràm tecum loquar. Tu interea non cessabis; & ea quæ habes instituta perpolies, nosque diliges. *Valt.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 8. 3.

MAximis & miserrimis rebus perturbatus, cùm coràm tecum mihi potestas deliberandi non esset, uti tamen tuo consilio volui. Deliberatio autem omnis hæc est, si Pompeius Italiâ cedat, (quod eum facturum esse suspicor,) quid mihi agendum putes: &, quò faciliùs consilium dare possis, quid in utramque partem mihi in mentem veniat, explicabo brevi. Cùm merita Pompeii summa erga salutem meam, familiaritásque quæ mihi cum eo est, tum ipsa Reipub. causa, me adducit, ut mihi vel consilium meum cum illius consilio, vel fortuna conjungenda esse videatur. Accedit illud

illud, si maneo, & illum comitatum optimorum & clarissimorum civium desero, cadendum est in unius potestatem; qui etsi multis rebus significat se nobis esse amicum, &, ut esset, à me est, (tute scis) propter suspicionem hujus impendentis tempestatis, multò antè provisum: tamen utrumque considerandum est, & quanta ei fides sit habenda; &, si maximè exploratum sit, eum nobis amicum fore, sítne viri fortis & boni civis, esse in ea urbe, in qua, cùm summis honoribus imperiísque usus sit, res maximas gesserit, sacerdotio sit amplissimo præditus, non futurus sit sui juris, subeundúmque periculum sit cum aliquo fortè dedecore, si quando Pompeius Rempub. recuperaverit. In hac parte hæc sunt: vide nunc quæ sint in altera. Nihil actum est à Pompeio nostro sapienter, nihil fortiter, addo etiam nihil nisi contra consilium authoritatémque meam. Omitto illa vetera; quòd ipsum in Rempub. ille aluit, auxit, armavit; ille legibus per vim, & contra auspicia, ferendis autor; ille Galliæ ulterioris adjunctor; ille gener; ille in adoptando P. Clodio augur; ille restituendi mei, quàm retinendi, studiosior; ille provinciæ propagator; ille absentis in omnibus adjutor. Idem etiam tertio consulatu, postquam esse defensor Reipub. cœpit, contendit, ut decem Tr. Pl. ferrent, ut absentis ratio haberetur: quod idem ipse sanxit lege quadam suâ, Marcóque Marcello Consuli finienti provincias Gallicas Calend. Martii restitit. Sed ut hæc omittam; quid fœdius, quid perturbatius hoc ab urbe discessu, sive potiùs turpissimâ fugâ? quæ conditio non accipienda fuit potiùs, quam relinquenda patria? Malæ conditiones erant, fateor: sed numquid hoc pejus? At recuperabit Rempublicam. Quando? aut quid ad eam spem est parati? Non

ager

ager Picenus amissus? non patefactum iter ad urbem? non pecunia omnis, & publica & privata, adversario tradita? Denique, nulla causa, nullæ vires, nulla sedes quò concurrant qui Rempub. defensam velint. Apulia delecta est, inanissima pars Italiæ, & ab impetu hujus belli remotissima; fuga & maritima opportunitas visa quæri desperatione. Invitè cepi Capuam: non quòd munus illud defugerim, sed in ea causa, in qua nullus esset ordinum, nullus apertus privatorum dolor; bonorum autem est aliquis, sed hebes, ut solet, & ut ipse sensissem; multitudo & infimus quisque propensus in alteram partem; multi mutationis rerum cupidi. Dixi ipsi, me nihil suscepturum sine præsidio, & sine pecuniis. Itaque habui nihil omnino negotii, quòd ab initio vidi, nihil quæri præter fugam. Eum si nunc sequar, quonam? cum illo? non: ad quem cùm essem profecturus, cognovi in his locis esse Cæsarem, ut tutò Luceriam advenire non possem. Infero mari nobis, incerto cursu, hyeme maximâ, navigandum est. Agè jam, cum fratre, an sine? cum filio? an quo modo? In utraque enim re summa difficultas erit, summus animi dolor. Qui autem impetus illius erit in nos absentes, fortunásque nostras? Acrior quàm in cæterorum, quòd putabit fortasse in nobis violandis aliquid se habere populare. Agè jam, has compedes, fasces (inquam) hos laureatos efferre ex Italia, quàm molestum est? Qui autem locus erit nobis tutus, ut jam placatis utamur fluctibus, antequam ad illum venerimus? Quà autem, aut quò, nihil scimus. At si restitero, & fuerit nobis in hac parte locus; idem fecero quod id Cinnæ dominatione Philippus, quod L. Flaccus, quod Quintus Marius, quoquo modo ea res huic quidem cecidit; qui

tamen

tamen ità dicere solebat, se id fore videre quod factum est; sed hoc malle, quàm armatum ad patriæ mœnia accedere. Aliter Thrasybulus, & fortasse meliùs. Sed est certa quædam illa Murii ratio atque sententia; est illa etiam Philippi; &, cùm sit necesse, servire tempori, & non amittere tempus, cùm sit datum. Sed in hoc ipso habent tamen iidem fasces molestiam. Sit enim nobis amicus, quod incertum est; sed sit, deferet triumphum: Non acciperéne periculosum sit, an accipere non invidiosum ad bonos? O rem (inquis) difficilem, & inexplicabilem! Atqui explicanda est. Qui enim fieri potest? At nè me existimes ad monendum esse propensiorem, quòd plura in ea parte verba fecerim: potest fieri, quod sit in multis quæstionibus, ut res verbosior hæc fuerit, illa verior. Quamobrem, ut maxima de te æquo animo deliberanti, ità mihi des consilium velim. Navis & in Cajeta est parata nobis, & Brundusii. Sed ecce nuncii, scribente me hæc ipsa nocte in Caleno; ecce literæ, Cæsarem ad Corfinium; Domitium Corfinii cum firmo exercitu, & pugnare cupiente. Non puto etiam hoc Cneum nostrum commissurum, ut Domitium relinquas, etsi Brundusium Scipionem cum cohortibus duabus præmiserat; legionem à Fausto conscriptam, in Siciliam sibi placere à Consule duci, scripserat ad Consules. Sed turpe Domitium erit deserere, implorantem ejus auxilium. Est quædam spes, mihi quidem non magna, sed in his locis firma, Afranium in Pyrenæo cum Trebonio pugnâsse, pulsum Trebonium, etiam Fabum tuum transisse, cum cohortibus; summa autem, Afranium cum magnis copiis advenire. Id si est, in Italia fortasse manebitur. Ego autem, cùm esset incertum iter Cæsaris, quòd vel ad Capuam, vel ad Luceriam tutus putabatur, Leptam ad Pompeium misi, & literas: ipse,

nè

nè quo inciderem, reverti Formias. Hæc te scire volui, scripsique sedatiore animo quàm proximè scripseram, nullum meum judicium interponens, sed exquirens tuum. *Vale.*

M. T. C. Dollabellæ Cons. S. ad Attic. 14. 15.

ETsi contentus eram (mi Dolabella) tuâ gloriâ, satísque ex ea magnam lætitiam voluptatémque capiebam; tamen non possum non fateri, cumulari me maximo gaudio, quòd vulgo hominum opinio socium me adscribat tuis laudibus. Neminem conveni (conveni autem quotidie plurimos: sunt enim permulti optimi viri, qui valetudinis causâ in hæc loca veniunt: præterea & municipes frequentes necessarii mei,) quin omnes, cùm te summis laudibus ad cœlum extulerint, mihi continuò maximas gratias agant. Negant enim se dubitare, quin tu, meis præceptis & consiliis obtemperans, præstantissimum te civem, & singularem Cons. præbeas. Quibus ego, (quanquam ego verissimè possim respondere, te, quæ facias, tuo judicio & tuâ sponte facere, nec cujusquam egere consilio, tamen) neque planè assentior, nè imminuam tuam laudem, si omnis à meis consiliis profecta videatur; neque valde nego: sum enim avidior, etiam quàm satis est, gloriæ. Et tamen non alienum est à dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni regum Regi fuit honestum, habere aliquem in consiliis capiendis Nestorem: mihi verò gloriosum, te juvenem Cons. florere laudibus, quasi alumnum disciplinæ meæ. L. quidem Cæsar, cùm ad eum ægrotum Neapolim venissem, quanquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen, antequam me planè salutavit, O mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cùm tantum vales apud Dolabellam, quantum si ego apud

sororis

sororis filium valerem, jam salvi esse possemus. Dolabellæ verò tuo & gratulor, & gratias ago; quem quidem, post te Consulem, solum possem verè Consulem dicere. Dein multa de facto; ac de re gesta: tum, nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil Reipublicæ salutarius; atque hæc una vox omnium est. A te autem peto, ut me hanc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere, méque aliqua ex parte in societatem tuarum laudum venire patiare. Quanquam, mi Dollabella, (hæc enim ocatus sum,) libentiùs omnes meas, si modo sint aliquæ meæ, laudes ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauserim ex tuis. Nam, cùm te semper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuisti; tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius: nihil est enim (mihi crede) virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amavi (ut scis) M. Brutum, propter ejus summum ingenium, suavissimos mores, singularem probitatem atque constantiam: tamen Idibus Martiis tantum accessit ad amorem, ut mirarer locum fuisse augendi in eo, quod mihi jampridem cumulatum etiam videbatur. Quis erat qui putaret, ad eum amorem quem erga te habebam, posse aliquid accedere? Tantum accessit, ut mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse. Quare, quid est quòd ego te horter ut dignitati & gloriæ servias? Proponam tibi claros viros, quod facere solent qui hortantur? Neminem habeo clariorem quàm teipsum: te imitere oportet, tecum ipse certes: nec licet quidem tibi jam, tantis rebus gestis, non tui similem esse. Quod cùm ità sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magìs utendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa severitas animadversionis non modò non invidiosa,

dioſa, ſed etiam popularis eſſet, & cùm bonis omnibus, tum infimo cuique gratiſſima. Hoc ſi tibi fortunâ quadam contigiſſet, gratularer felicitati tuæ: ſed contigit magnitudine tùm animi, tum etiam ingenii, atque conſilii. Legi enim concionem tuam: nihil illâ ſapientius; ità pedetentim tum acceſſus à te ad cauſam facti, tum receſſus, ut res ipſa maturitatem tibi animadvertendi omnium conſenſu daret. Liberâſti igitur & urbem periculo, & civitatem metu. Neque ſolùm ad tempus maximam utilitatem attuliſti, ſed etiam ad exemplum. Quo facto intelligere debes, in te poſitam eſſe Remp. tibíque non modò tuendos, ſed etiam ornandos illos viros, à quibus initium libertatis profectum eſt. Sed his de rebus coràm plura propediem, ut ſpero. Tu, quoniam Rempub. nóſque conſervas, fac ut diligentiſſimè teipſum, mi Dolabella, cuſtodias. *Valt.*

sororis filium valerem, jam salvi esse possemus. Dolabellæ verò tuo & gratulor, & gratias ago; quem quidem, post te Consulem, solum possem verè Consulem dicere. Dein multa de facto; ac de re gesta: tum, nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil Reipublicæ salutarius; atque hæc una vox omnium est. A te autem peto, ut me hanc quasi falsam hæreditatem alienæ gloriæ sinas cernere, méque aliqua ex parte in societatem tuarum laudum venire patiare. Quanquam, mi Dollabella, (hæc enim ocatus sum,) libentiùs omnes meas, si modo sint aliquæ meæ, laudes ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauserim ex tuis. Nam, cùm te semper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuisti; tum his tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius: nihil est enim (mihi crede) virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amavi (ut scis) M. Brutum, propter ejus summum ingenium, suavissimos mores, singularem probitatem atque constantiam: tamen Idibus Martiis tantum accessit ad amorem, ut mirarer locum fuisse augendi in eo, quod mihi jampridem cumulatum etiam videbatur. Quis erat qui putaret, ad eum amorem quem erga te habebam, posse aliquid accedere? Tantum accessit, ut mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse. Quare, quid est quòd ego te horter ut dignitati & gloriæ servias? Proponam tibi claros viros, quod facere solent qui hortantur? Neminem habeo clariorem quàm teipsum: te imitere oportet, tecum ipse certes: nec licet quidem tibi jam, tantis rebus gestis, non tui similem esse. Quod cùm ità sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa severitas animadversionis non modò non invidiosa,

dioſa, ſed etiam popularis eſſet, & cùm bonis omnibus, tum infimo cuique gratiſſima. Hoc ſi tibi fortunâ quadam contigiſſet, gratularer felicitati tuæ: ſed contigit magnitudine tum animi, tum etiam ingenii, atque conſilii. Legi enim concionem tuam: nihil illâ ſapientius; ità pedetentim tum acceſſus à te ad cauſam facti, tum receſſus, ut res ipſa maturitatem tibi animadvertendi omnium conſenſu daret. Liberâſti igitur & urbem periculo, & civitatem metu. Neque ſolùm ad tempus maximam utilitatem attuliſti, ſed etiam ad exemplum. Quo facto intelligere debes, in te poſitam eſſe Remp. tibíque non modò tuendos, ſed etiam ornandos illos viros, à quibus initium libertatis profectum eſt. Sed his de rebus coràm plura propediem, ut ſpero. Tu, quoniam Rempub. nóſque conſervas, fac ut diligentiſſimè teipſum, mi Dolabella, cuſtodias. *Vale.*

M. T. C. Bruto S. ad Brutum Epist. 3.

NOstræ res meliori loco videbantur : scripta enim ad te, certò scio, quæ gesta sunt. Quales tibi sæpe scripsi, Consules tales exstiterunt. Cæsaris verò pueri mirifica indoles virtutis. Utinam tam facilè eum florentem & honoribus & gratiâ regere ac tenere possimus, quàm facilè adhuc tenuimus. Est omnino illud difficilius ; sed tamen non diffidimus. Persuasum est enim adolescenti, & maximè per me, ejus operâ nos esse salvos. Et certè, nisi is Antonium ab urbe avertisset, periissent omnia. Triduo verò aut quatriduo ante hanc rem pulcherrimam, timore quodam perculsa civitas tota ad se cum conjugibus & liberis effundebat : eadem recreata ad 12. Calen. Maias te huc venire, quàm se ad te ire, malebat. Quo quidem die magnorum laborum meorum multarúmque vigiliarum fructum cepi maximum, si modò est aliquis fructus ex solida verâque gloria. Nam tantæ multitudinis, quantam capit urbs nostra, concursus est ad me factus ; ab ea tum usque in Capitolium deductus maximo clamore atque plausu in rostris collocatus sum. Nihil est in me inane, neque enim esse debet. Sed tamen omnium ordinum consensus, gratiarum actio, congratulatióque me commovet ; propterea quòd, populares me esse in populi salute, præclarum est. Sed hæc te malo ab aliis audire. Me velim de tuis rebus consiliísque facias diligentissimè certiorem : Illúdque consideres, nè tua liberalitas dissolutior videatur. Sic sentit Senatus, sic populus Romanus, nullos unquam hostes digniores omni supplicio fuisse, quàm eos cives qui hoc bello contra patriam arma ceperunt : quos quidem ego omnibus sententiis ulciscor & persequor, omnibus bonis approbantibus

T

Tu quid de hac re sentis, tui judicii est; ego sic sentio, trium fratrum unam & eandem esse causam. Consules duos, bonos quidem, sed duntaxat bonos, amisimus. Hircius quidem in ipsa victoria occidit, cùm paucis diebus magno prælio ante vicisset. Nam Pansa fugerat vulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Reliquias hostium Brutus persequitur, & Cæsar. Hostes autem omnes judicati, qui M. Antonii sectam secuti sunt. Itaque id Senatûsconsultum plerique interpretantur etiam ad tuos, sive captivos, sive deditirios, pertinere. Equidem nihil dissérui duriùs, cùm nominatim de C. Antonio decernerem, quòd ità statueram, à te cognoscere causam ejus Senatum oportere. 10. Calend. Maias.

M. Brutus M. T. C. S. D. ad Br. Epist. 4.

QUantâ sim lætitiâ affectus, cognitis rebus Bruti nostri & Consulum, facilius est tibi existimare quàm mihi scribere. Cùm alia laudo, & gaudeo accidisse; tum quòd Bruti eruptio non solùm ipsi salutaris fuit, sed etiam maximo ad victoriam adjumento. Quòd scribis, trium Antoniorum unam atque eandem causam esse; quid ego sentiam, mei judicii esse: statuo nihil, nisi hoc, Senatûs aut populi Romani judicium esse de iis civibus qui pugnantes non interierint. At hoc ipsum inquies, iniquè facis, qui hostilis animi in Rempub. homines cives appelles: imò justissimè; quod enim nondum Senatus censuit, nec populus Romanus jussit, id arroganter non præjudico, neque revoco ad arbitrium meum. Illud quidem non muto, quòd ei quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quidquam eripui, neque dissolutè quidquam remisi, habuíque in mea potestate, quoad bellum fuit. Multò quidem honestius, dico, magísque quod concedere possit Respub. miserorum fortunam non insectari, quàm infinita tribuere petentibus, quæ cupiditatem & arroganciam incendere possint. Qua in re (Cicero, vir optime, ac fortissime, hique meritò, & meo nomine, & Reipub. charissime, nimis credere videris spei tuæ; statímque, ut quisque aliquid rectè fecerit, omnia dare ac permittere: quæ non liceat traduci ad mala consilia corruptum largitionibus animum. Quæ tua est humanitas, æquo animo moneri patieris, præsertim de communi salute: facies tamen quod tibi visum fuerit: etiam ego, cùm me docueris. Nunc, (Cicero) nunc agendum est, nè frustrà oppressum esse Antonium gavisi simus, neu semper primi cujusque mali causa excidendi, causa sit cur alii

renascatur illo pejus. Nihil jam neque opinantibus aut patientibus nobis adversi evenire potest, in quo non cùm omnium culpa, tum præcipuè tua futura sit; cujus tantam autoritatem Senatus ac populus Romanus non solùm esse patitur, sed etiam cupit, quanta maxima in libera civitate unius esse potest: quam tu non solùm bene sentiendo, sed etiam prudenter, tueri debes. Prudentia porrò, quæ tibi supereſt, nulla ab te desideratur, nisi modus in tribuendis honoribus. Alia omnia sic abunde adsunt, ut cum quolibet antiquorum comparari possint tuæ virtutes. Unum hoc, grato animo liberalique profectum, cautiorem ac moderatiorem liberalitatem desiderat. Nihil enim Senatus cuiquam dare debet quod malè cogitantibus exemplo aut præsidio sit. Itaque timeo de consulatu, nè Cæsar tuus altiùs se ascendisse putet decretis tuis, quàm indè, si Consul factus sit, descensurum. Quòd si Antonius ab allo relictum regni instrumentum occasionem regnandi habuit; quonam animo fore putas, si quis autore non tyranno interfecto, sed ipso Senatu, putat se imperia quælibet concupiscere posse? Quare tum & facilitatem & providentiam laudabo tuam, cùm exploratum habere cœpero, Cæsarem honoribus, quos acceperit, extraordinariis fore contentum. Alienæ igitur, inquies, culpæ me reum facies? prorsus alienæ, si provideri potuit nè exsisteret: quàm utinam inspectare possis timorem de illo meum? His literis scriptis, te Consulem factum audivimus. Tum verò incipiam proponere mihi Remp. justam, & jam suis nitentem viribus, si isthuc videro. Filius valet, & in Macedoniam cum equitatu præmissus est. Idib. Maiis, ex castris.

M. T. C. Tyroni S. P. D. Fam. 16. 9.

NOs à te, ut scis, discessimus ad quartum Nonas Novemb. Leucadem venimus ad octavum Id. Novemb. Ad septimum, Actium: ubi, propter tempestatem, ad sextum Idus morati sumus. Indè, ad quintum Idus, Corcyram bellissimè navigavimus. Corcyræ fuimus usque ad decimum sextum Calend. Decemb. tempestatibus retenti. Ad 15 Calend. Decemb. à portu Corcyræorum, ad Cassiopen, stadia 120 processimus. Ibi retenti venti fuimus usque ad nonum Calend. Interea, qui cupide profecti sunt, multi naufragia fecerunt. Nos eo die cœnati solvimus. Indè Austro lentissimo, cœlo sereno, nocte illâ & die postero, in Italiam ad Hydruntem ludibundi pervenimus: eodemque vento postridie (id erat ad septimum Calend. Decemb.) horâ quartâ Brundusium venimus: eodemque tempore simul nobiscum in oppidum introiit Terentia, quæ te facit plurimi. Ad quintum Calend. Decemb. servus Cnei Plancii Brundusii tandem aliquando mihi à te expectatissimas literas reddidit, datas Idibus Novemb. Quæ me molestiâ valde levârunt, utinam omnino liberâssent. Sed tamen Asclapo medicus planè confirmat, propediem te valentem fore. Nunc quidem ego te hortor, ut omnem diligentiam adhibeas ad convalescendum. Tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me novi: scio te omnia facturum, ut nobiscum quamprimùm sis: sed tamen ità velim, ut nihil quid properes. Symphoniam Lysonis velim vitâsses, ne in quartam hebdomadam incideres. Sed quando pudori tuo maluisti obsequi quàm valetudini, reliqua cura. Curio misi, ut medico honos haberetur, & tibi daret quod opus esset: me, quæ jussisset, curaturum, Equum

& mulum Brundusii tibi reliqui. Romæ vereor nè ad Calend. Januar. magni tumultus sint. Nos agemus omnia modice. Reliquum est, ut te hoc rogem, & à te petam, nè temere naviges. Solent nautæ festinare quæstûs sui causâ. Cautus sis, mi Tyro. Mare magnum & difficile tibi restat. Si poteris, cum Mescinio, (cautè is solet navigare;) si minùs, cum honesto aliquo homine, cujus authoritate navicularius moveatur. In hoc omnem diligentiam si adhibueris, téque nobis incolumem præstiteris, omnia à te habebo. Etiam atque etiam, noster Tyro, vale. De medico Curio, Lysoni de te scripsi diligentissimé. *Vale* & salve.

Libri Tertii Finis.

LIBER QUARTUS.

M. T. C. Servio Sulpitio S. P. D. Fam. lib. 13. Epist. 17.

MArcus Curius, qui Patris negotiatur, multis & magnis de causis à me diligitur. Nam & amicitia pervetus mihi cum eo est, ut primùm in forum veni, instituta; & Patris cùm aliquoties antea, tum proximè hoc miserrimo bello, domus ejus tota mihi patuit; quâ, si opus fuisset, tam essem usus quàm meâ. Maximum autem mihi vinculum cum eo est, quasi sanctioris cujusdam necessitudinis, quòd est Attici nostri familiarissimus, cúmque unum præter cæteros observat ac diligit. Quem si tu jam fortè cognovisti, puto me hoc, quod facio, facere seriùs. Eâ enim est humanitate & observantiâ, ut eum tibi jam ipsum per se commendatum putem. Quod tamen si ità est, magnopere à te quæso, ut ad eam voluntatem, si quam in illum ante has meas literas contulisti, quàm maximus postea commendatione nostrâ cumulus accedat. Sin autem propter verecundiam suam minùs se tibi obtulit, aut eum nondum satis habes cognitum, aut quæ causa est cur majoris commendationis indigeat, sic tibi eum commendo, ut neque majore studio quenquam, neque justioribus de causis, commendare possim. Faciámque id quod debent facere ii qui religiosè & sine ambitione commendant. Spondebo enim tibi, vel potiùs spondeo,

spondeo, in méque recipio, eos esse M. Curii mores, eámque tum probitatem, tum etiam humanitatem, ut eum & amicitiâ tuâ, & tam accuratâ commendatione, si tibi sit cognitus, dignum sis existimaturus. Mihi certè gratissimum feceris, si intellexero has literas tantum, quantum scribens confidebam, apud te pondus habuisse. *Vale.*

M. T. C.

M. T. Cicero Q. Thermo Prop. S. P. D. Fam. 13. Epist. 57

QUò magis quotidie ex literis nunciisque bellum magnum esse in Syria cognosco, eò vehementiùs à te pro nostra necessitudine contendo, ut mihi M. Anneium legatum primo quoque tempore remittas. Nam ejus operâ, consilio, scientiâ rei militaris, vel maximè intelligo me & Remp. adjuvari posse. Quòd nisi tanta res ejus ageretur, nec ipse adduci potuisset ut à me discederet; neque ego, ut eum à me dimitterem. Ego in Ciliciam proficisci cogito circiter Calend. Maii. Ante eam diem Anneius ad me redeat oportet. Illud quod tecum & coràm & per literas diligentissimè egi, id te nunc etiam atque etiam rogo, curæ tibi sit, ut suum negotium quod habet cum populo Sardiano, pro causæ veritate, & prosua dignitate, conficiat. Intellexi ex tua oratione, cùm tecum Ephesi locutus sum, te ipsius M. Anneii causâ omnia velle. Sed tamen sic velim existimes, te mihi nihil gratius facere posse, quàm si intellexero per te illum ipsum negotium ex sententia confeciisse. Idque quamprimùm ut efficias, te etiam atque etiam rogo. *Vale.*

M. T. C

M. T. C. P. Silio Propr. S P. D. Fam. 13. 63.

NOn putavi fieri posse ut mihi verba deessent; sed tamen in C. Lænio commendando desunt. Itaque rem tibi exponam paucis verbis; sed tamen ut planè perspicere possis voluntatem meam. Incredibile est, quanti faciamus & ego & frater meus, qui mihi charissimus est, C. Lænium. Id fit cùm plurimis ejus officiis, tum summâ ejus probitate & singulari modestiâ. Eum ego à me invitissimus dimisi, cùm propter familiaritatem & consuetudinis suavitatem, tum quòd concilio ejus fideli ac etiam bono libenter utebar. Sed vereor ne jam mihi superesse verba putes, quæ dixeram defutura. Commendo tibi hominem, sicut intelligis me, de quo ea suprà scripserim, debere commendare. Atéque vehementer etiam atque etiam peto, ut, quod habet in tua Provincia negotii, expedias; quod tibi videbitur rectum esse, ipsi dicas. Hominem facillimum liberalissimúmque cognosces. Itaque te rogo ut eum solutum, liberum, confectis ejus negotiis per te, quamprimùm ad me remittas. Id mihi fratrique meo gratissimum feceris. *Valt.*

M. T C.

M. T. C. Terentia Tullia, Q. Frater & Q. Filius Tyroni S. P. D. Fam. lib. 16. Epist. 11.

ETsi opportunitatem operæ tuæ omnibus locis desidero, tamen non tam meâ quàm tuâ causâ doleo, te non valere. Sed quando in quartanam conversa est vis morbi, (sic enim scribit Curius,) spero te, diligentiâ adhibitâ, etiam firmiorem fore. Modò fac, id quod humanitatis tuæ est, nè quid aliud cures hoc tempore, nisi ut quàm commodissimè convalescas. Non ignoro quantum ex desiderio labores; sed erunt omnia facilia, si valebis. Festinare te nolo, nè nauseæ molestiam suscipias æger, & periculosè hyeme naviges. Ego ad urbem accessi prid. Non. Januar. Obviàm mihi sic est proditum, ut nihil fieri potuerit honoratius. Sed incidi in ipsam flammam civilis discordiæ, vel potiùs belli: cui cùm cuperem mederi, &, ut arbitror, possem, cupiditates certorum hominum (nam ex utraque parte sunt qui pugnare cupiunt) impedimento mihi fuerunt. Omnino & ipse Cæsar, amicus noster, minaces ad Senatum & acerbas literas miserat; & erat adhuc impudens, qui exercitum & provinciam invito Senatu teneret; & Curio meus illum incitabat. Antonius quidem noster & Qu. Cassius, nullâ vi expulsi, ad Cæsarem cum Curione profecti erant. Posteaquam Senatûs Consulibus, Prætoribus, Tribunis plebis, & nobis (qui Proconsules sumus) negotium dederat, ut curaremus nè quid Respub. detrimenti caperet; nunquam majore in periculo civitas fuit, nunquam improbi cives habuerunt paratiorem ducem. Omnino ex hac quoque parte diligentissimè comparatur. Id fit authoritate & studio Pompeii nostri, qui Cæsarem serò cœpit timere. Nobis inter has turbas Senatus tamen frequens flagitavit triumphum: sed Len-

Lentulus Consul, quò magis suum beneficium faceret, simul atque expedisset quæ essent necessaria de Repub. dixit se relaturum. Nos agimus nihil cupidè, eóque est nostra pluris authoritas. Italiæ regiones descriptæ sunt, quam quisque partem tueretur : nos Capuam sumpsimus. Hæc te scire volui. Tu etiam atque etiam cura ut valeas, literásque ad me mittas, quotiescunque habebis cui des. Etiam atque etiam vale. Dat. pridie Idus Januar.

M. T. C.

M. T. C. Cn. Pomp. Proc. S. ad Attic. lib. 8. Epist. 15.

CUm ad te literas misissem, quæ tibi Canusii redditæ sunt, suspicionem nullam habebam, te Reipub. causâ mare transiturum: erámque in spe magna, fore, ut in Italia possemus aut concordiam constituere, quâ mihi nihil utilius videbatur,) aut Remp. summa cum dignitate defendere. Interim, nondum meis literis ad te perlatis ex iis mandatis quæ Dialio ad Consules dederas, certior tui consilii factus, non exspectavi dum mihi à te literæ redderentur; confestimque cum Qu. fratre & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi. Cùm Theanum Sidicinum venissem, C. Messius familiaris tuus mihi dixit, aliique complures, Cæsarem iter habere Capuam, & eo ipso die mansurum esse Æserniæ. Sanè sum commotus, quòd, si ità esset, non modò iter meum intercluſum, sed meipsum planè exceptum putabam. Itaque tum Cales processi, ut ibi potissimùm consisterem, dum certum nobis ab Æsernia de eo quod audieram referretur. At mihi, cùm Calibus essem, affertur literarum tuarum exemplum, quas tu ad Lentulum Consulem misisses. Hæ scriptæ sic erant; literas tibi à L. Domitio ad 13. Cal. Mart. allatas esse, earúmque exemplum subscripseras: magnique interesse Reip. scripseras, omnes copias primo quoque tempore in unum locum convenire, & ut, præsidii quod satis esset, Capuæ relinqueret. His ergò literis lectis, in eadem opinione fui quâ reliqui omnes, te cum omnibus copiis ad Corfinium esse venturum, quò mihi, cùm Cæsar ad oppidum castra haberet, tutum iter esse non arbitrabar. Cùm res in summa exspectatione esset, utrumque simul audivimus. & quæ Corfinii acta essent, & te iter Brundusium facere cœpisse. Cúmque nec mihi nec fratri meo dubium

dubium esset, quin Brundusium contenderemus : à multis, qui è Samnio Apuliaque veniebant, admoniti sumus, ut caveremus nè exciperemur à Cæsare, quòd is in eadem loca quæ nos petebamus profectus, celeriùs etiam, quàm nos possemus, eò quò intenderat venturus esset. Quod cùm ità esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, ut temeritas nostra non solùm nobis, sed etiam Reipub. noceret; cum præsertim non dubitaremus, quin, si etiam tutum nobis iter fuisset, te tamen jam consequi non possemus. Interim accepimus tuas literas, Cànusio ad 10. Calend. Martii datas, quibus nos hortaris ut celeriùs Brundusium veniamus : quas cùm accepissemus ad 3. Calend. Mart. non dubitamus quin tu jam Brundusium perveniisses, nobisque iter illud omnino intercluſum videbatur; neque minùs nos esse captos, quàm qui Corfinium veniissent. Neque enim eos solos arbitrabamur capi qui in armatorum manus incidissent; sed eos nihilo minùs, qui regionibus excluſi, intra præsidia atque intra arma aliena veniissent. Quod cùm ità sit, maximè vellem primùm tecum semper fuisse; quod quidem tibi ostenderam, cùm à me Capuam rejiciebam. Quod feci non virandi oneris causâ, sed quòd videbam teneri illam urbem sine exercitu non posse : accidere autem mihi nolebam, quod doleo viris fortissimis accidisse. Quoniam autem tecum ut essem non contigit, utinam tui consilii certior factus essem : nam suspicione assequi non potui, quòd omnia priùs arbitratus sum fore, quàm ut hæc Reip. causa in Italia non posset, te duce, consistere. Neque verò nunc consilium tuum reprehendo, sed fortunam Reipub. lugeo : nec si ego quid tu sis secutus non perspicio, idcirco minùs existimo te nihil nisi summâ ratione fecisse. Mea quæ semper fuerit sententia, primùm de pace vel iniquâ conditione

ditione retinenda, deinde de urbe, (nam de Italia quidem nihil mihi unquam ostenderas) meminisse te arbitror. Sed mihi non sumo, ut meum consilium valere debuerit: secutus sum tuum. Neque id Reip. causâ, de qua desperavi, quæ & nunc afflicta est, nec excitari sine civili perniciosissimo bello potest: sed te quærebam; tecum esse cupiebam. Neque ejus rei facultatem, siqua erit, prætermittam. Ego me in hac omni causa facilè intelligebam pugnandi cupidis hominibus non satisfacere. Primùm enim præ me tuli, me nihil malle quàm pacem: non quin eadem timerem quæ illi; sed ea bello civili leviora ducebam. Indè susceptо bello, cùm pacis conditiones ad te afferri, à téque ad eas honorificè & largè responderi viderim, duxi eam rationem, quam tibi facilè me probaturum, pro tuo in me beneficio, arbitrabar. Memineram me esse unum, qui pro meis maximis in Remp. meritis supplicia miserrima & crudelissima pertulissem; me esse unum, qui, si offendissem ejus animum, cui tum cùm jam in armis essemus, consulatus tamen alter & triumphus amplissimus deferebatur, subjicerer eisdem præliis, ut mea persona semper ad improborum civium impetus aliquid videretur habere populare. Atque hæc non ego priùs sum suspicatus, quàm mihi palàm denunciata sunt: neque eam ta pertimui, si subeunda essent; quàm declinanda putavi, si honestè vitare possem. Quoniam brevem illius temporis, dum in spe pax fuit, rationem nostram vides: reliqui facultatem res ademit. Iis autem quibus non satisfacio, facilè respondeo: neque enim ego amicior C. Cæsari unquam fui, quàm illi; neque illi amiciores Reipub. quàm ego. Hoc inter me & illos interest, quòd, cùm & illi cives optimi sint, & ego ab ista laude non abfim, ego conditionibus, (quod idem te intellexeram velle) illi armis disceptari maluerunt. Quæ quoniam ratio vicit,

vicit, perficiam profectò ut neque Respub. civis à me animum, neque tu amici desideres.

Cn. Pomp. Marcello & L. Lentulo Conſ. S. D. ad Attic. 8, 17.

EGO, quòd existimabam dispersos nos, neque Reip. utiles, neque vobis præsidio esse posse, idcirco ad L. Domitium literas misi: primùm, ut ipse cum omni copia ad nos veniret: si de se dubitaret, ut cohortes 19, quæ ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. Quod veritus sum, factum est, ut Domitius implicaretur, neque ipse satis firmus esset ad castra facienda, quod meas 19 & suas 12 cohortes tribus in oppidis distributas haberet, (nam partim Albæ, partim Sulmone collocavit;) neque, si vellet, expedire posset. Nunc scitote me esse in summa sollicitudine: nam & tot & tales viros periculo obsidionis liberare cupio; neque subsidio ire possum, quòd his duabus legionibus non puto esse committendum, ut illuc ducantur. Ex quibus tamen non amplius 14 cohortes contrahere potui, quas Brundusium misi; neque Canusium sine præsidio, dum abessem, putavi esse dimittendum. Dialio mandâram, quòd majores copias speraram nos habituros, ut, si vobis videretur, alteruter vestrûm ad me veniret; alter in Siciliam, cum ea copia quam Capuæ & circum Capuam comparâssis, & cum iis militibus quos Faustus legit, proficisceretur. Domitius cum 12 suis cohortibus eodem adjungeretur; reliquæ copiæ omnes Brundusium cogerentur, & inde navibus Dyrrachium transportarentur. Nunc, cùm hoc tempore nihilo magis ego, quàm vos, subsidio Domitio ire possum, si per montes explicare; non est nobis committendum, ut ad has 14 cohortes, quas dubio animo habeo,

hostis accedere, aut in itinere me consequi possit. Quamobrem placitum est mihi (etiam video censeri à C. Marcello, & cæteris nostri ordinis qui hic sunt,) ut Brundusium ducerem hanc copiam quam ego mecum habeo. Vos horter, ut quodcunque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem Brundusium veniatis quamprimùm. Arma quæ ad me missuri eratis, iis censeo armetis milites quos vobiscum habetis; quæ arma superabunt, ea si Brundusium jumentis deportaveritis, vehementer Reip. profueritis. De hac re vellem nostros certiores faceretis. Ego ad P. Lupum & C. Coponium Prætores misi, ut se nobis conjungerent, & militum quot haberent ad nos deducerent. *Valete.*

M. T. C. Mario S. D. Fam. lib. 7. Epist. 3.

PErsæpe mihi cogitanti de communibus miseriis, in quibus tot annos versamur, & (ut video) versabimur, solet in mentem venire illius temporis quo proxime fundus urâ: quinetiam ipsum diem memoriâ teneo. Nam ad tertium Id. Maias, Lentulo & Marcello Consulibus, cùm in Pompeianum vesperi veniissem, ut mihi solicito animo præsto fuisti. Solicitum autem te habebat cogitatio tum officii tum etiam periculi mei. Si manerem in Italia, verebare ne officio deessem: si proficiscerer ad bellum, periculum te meum commovebat. Quo tempore vidisti profectò me quoque irâ conturbatum, quòd non explicarem quid esset optimum factu; pudori tamen malui famæque cedere, quàm salutis meæ rationem habere. Cujus me mei facti pœnituit, non tam propter periculum meum, quàm propter vitia multa quæ ibi offendi quò veneram. Primùm, neque magnas copias, nec bellicosas; deinde, extra ducem paucósque præter

(de Principibus loquor) reliqui primùm in ipso bello rapaces, deinde in oratione ità crudeles, ut ipsam victoriam horrerem: maximum autem æs alienum amplissimorum virorum. Quid quæris? Nihil boni, præter causam.. Quæ cùm vidissem, desperans victoriam, primùm cœpi suadere pacem, cujus fueram semper autor; deinde, cùm ab ea sententia Pompeius valde abhorreret, suadere institui ut bellum duceret. Hoc interdum probabat, & in ea sententia videbatur fore; & fuisset fortasse, nisi quadam ex pugna cœpisset suis militibus confidere. Ex eo tempore vir ille summus nullus imperator fuit. Signa tyrone & collectitio exercitu cum legionibus robustissimis contulit: victus turpissimè, amissis etiam castris, solus fugit. Hunc ego belli mihi finem feci: nec putavi, cùm integri pares non fuissemus, fractos superiores fore. Discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliquas insidias incidendum, aut deveniendum in victoris manus, aut ad Jubam confugiendum, aut capiendus tanquam exsilio locus, aut consciscenda mors voluntaria. Certè nihil fuit præterea, si te victori nolles aut non auderes committere. Ex omnibus autem iis quæ dixi incommodis, nihil tolerabilius exsilio, præsertim innocenti, ubi nulla adjuncta est turpitudo: addo etiam, cum eâ urbe careas, in qua nihil sit quod videre possis sine dolore. Ego cum meis, (si quicquam nunc conspiam est,) etiam in meis esse malui. Quæ accederunt, omnia dixi esse futura. Veni domum, non quod optima vivendi conditio esset: sed tamen si fuit aliqua forma Reipub. tanquam in patria ut fuerim; si nulla, tanquam in exsilio. Mortem mihi consciscerem, causa nulla visa est; cur optarem, multæ. Vetus est enim, Ubi non sis qui fueris, non esse cur velis vivere. Sed tamen vacare culpâ

magnum est solatium : præsertim cùm habeam duas res quibus me sustentem ; optimarum artium scientiam, & maximarum rerum gloriam ; quarum altera mihi vivo nunquam eripietur, altera nè mortuo quidem. Hæc ad te scripsi verbosiùs, & tibi molestus fui, quòd te cùm mei tum Reipublicæ cognovi amantissimum. Notum tibi omne consilium meum esse volui, ut primùm scires, me nunquam voluisse plus quenquam posse quàm universam Remp. postea autem quàm alicujus culpâ tantum valeret unus, ut obsisti non posset, me voluisse pacem : amisso exercitu, & eo duce in quo spes fuerat uno, me voluisse etiam, reliquis omnibus postquam non potuerim, mihi ipsi finem fecisse belli : nunc autem, si hæc civitas est, civem esse me ; si non, exsulem esse in commodiore loco, quàm si me Rhodum aut Mitylenas contulissem. Hæc tecum corâm malueram ; sed quia longiùs fiebat, volui per literas eadem, ut haberes quid diceres, si quando in vituperatores meos incidisses. Sunt enim qui, cùm meus interitus nihil fuerit Reipub. profuturus, criminis loco putent esse quòd vivam. Quibus ego certò scio non videri saris multos perîsse, qui si me audirent, quamvis iniqui pace, honestè tamen viverent : armis enim inferiores, non causâ fuissent. Habes epistolam verbosiorem fortasse quàm velles ; quod tibi ità videri putabo, nisi mihi longiorem remiseris. Ego, si quæ volo expediero, brevi tempore te (ut spero) videbo. *Vale.*

M. T. C. Marcello S. D. Fam. lib. 4. Epist. 7.

ETsi eo te adhuc consilio usum intelligo, ut reprehendere non audeam, non quin ab eo ip diffentiam, sed quòd eâ te sapientiâ esse judice ut meum consilium non anteponam tuo : tam

& amicitiæ nostræ vetustas, & tua summa erga me benevolentia, quæ mihi jam à pueritia tua cognita est, me hortata est, ut ea scriberem ad te quæ & saluti tuæ conducere arbitrarer, & non aliena esse ducerem à dignitate. Ego eum te esse, qui horum malorum initia multò antè videris, qui consulatum magnificentissimè atque optime gesseris, præclare memini: sed idem etiam illa vidi, neque te consilium civilis belli ità gerendi, neque copias Cn. Pompeii, nec genus exercitûs probare, sempérque summè dissidere. Qua in sententia me quoque fuisse memoriâ tenere te arbitror. Itaque neque tu multùm interfuisti rebus gerendis; & ego id semper egi, nè interessem. Non enim iis rebus pugnabamus quibus valere poteramus, consilio, autoritate, causâ, quæ erant in nobis superiora: sed lacertis & viribus, quibus pares non eramus. Victi sumus, igitur; aut, si vinci dignitas non potest, fracti certè & abjecti. In quo tuum consilium nemo potest non maximè laudare, quòd cum spe vincendi simul abjecisti certandi etiam cupiditatem; ostendistíque, Sapientem & bonum civem initia belli civilis invitum suscipere, extrema non libenter persequi. Qui non idem consilium quod tu secuti sunt, eos video in duo genera esse distractos. Aut enim renovare bellum conati sunt, híque se in Africam contulerunt; aut, quemadmodum nos, victori sese crediderunt. Medium quoddam tuum consilium fuit, qui hoc fortasse humilis animi ducetes, illud pertinacis. Fateor à plerisque, vel dicam ab omnibus, sapiens tuum consilium; jam multis etiam, magni ac fortis animi, judicatum: sed habet ista ratio (ut mihi quidem videtur) quendam modum; præsertim cùm tibi nihil deesse arbitror ad tuas fortunas omnes obtinendas, præter voluntatem. Hic enim intellexi, nihil aliud esse quòd dubita-

tionem afferret ei penes quem est potestas, nisi quòd vereretur nè tu illud beneficium omnino non putares. De quo quid sentiam, nihil attinet dicere, cùm appareat ipse quid fecerim. Sed tamen si jam ità constituisses, ut abesse perpetuò malles, quam ea, quæ nolles videre: tamen id cogitare deberes, ubicunque esses, te fore in ejus ipsius, quem fugeres, potestate. Qui si facilè passurus esset te, carentem patria & fortunis tuis, quietè & libere vivere; cogitandum tamen tibi esset, Romæne & domi tuæ cujusmodi res esset, an Mitylenis aut Rhodi malles vivere. Sed cùm ità latè pateat ejus potestas quem veremur, ut terrarum orbem complexa sit; nonne mavis sine periculo domi tuæ esse, quàm cum periculo alienæ? Equidem etiam si oppetenda mors esset, domi atque in patria mallem, quam in externis atque alienis locis. Hoc idem omnes, qui te diligunt, sentiunt; quorum est magna, pro tuis maximis clarissimisque virtutibus, multitudo. Habemus etiam rationem rei familiaris tuæ, quam dissipari nolumus. Nam etsi nullam potest accipere injuriam, quæ futura perpetua sit, propterea quòd neque is qui tenet Rempub. pateretur, neque ipsa Respub. tamen impetum prædonum in tuas fortunas fieri nolo. Ii autem qui essent, auderem scribere, nisi te intelligere confiderim. Hoc pro te unius solicitudines, unius etiam multæ & assiduæ lacrymæ. C. Marcelli fratris optimi, deprecantur: nos curâ & dolore proximi sumus, precibus tardiores; quòd jus adeundi, cùm ipsi deprecatore eguerimus, non habemus. Gratiâ tantum possumus, quantum victi. Sed tamen consilio, studio, Marcello non desumus: à tuis reliquis non adhibemur: ad omnia parati sumus.

M. Mar-

M. Marcellus M. Cic. S. D. Fam. lib. 4. Epist. 11.

PLurimùm valuisse apud me tuam semper autoritatem, cùm in omni re, tum in hoc maxime negotio, potes existimare. Cùm mihi C. Marcellus frater, amantissimus mei, non solùm consilium daret, sed precibus quoque me obsecraret; non priùs mihi persuadere potuit, quàm tuis est effectum literis, ut uterer vestro potissimùm consilio. Res quemadmodum sit acta, vestræ literæ mihi declarant. Gratulatio tua etsi mihi probatissima, quòd ab optimo sit animo; tamen hoc mihi multò jucundius est, & gratius, quòd in summa paucitate amicorum, propinquorum, ac necessariorum, qui verè meæ saluti faverent, te cupidissimum mei, singularémque mihi benevolentiam præstitisse, cognovi. Reliqua sunt ejusmodi, quibus ego, quoniam hæc erant tempora, facilè & æquo animo carebam. Hoc verò ejusmodi esse statuo, ut sine talium virorum & amicorum benevolentia, neque in adversa, neque in secunda fortuna quispiam vivere possit. Itaque hoc ego mihi gratulor. Tu verò ut intelligas homini amicissimo te tribuisse officium, re tibi præstabo. *Vale.*

Servius Sulpitius M. C. S. D. Fam. 4. Epist. 12.

ETsi scio non jucundissimum nuncium me vobis allaturum, tamen, quoniam casus & natura in omnibus dominantur, visum est faciendum, quoquo modo res se haberet, vos certiores ut facerem. Ad v. Calend. Junii, cùm ab Epidauro Piræum cum navi advectus essem, ibi Marcellum collegam nostrum conveni, eùmque diem ibi consumpsi, ut cum eo essem. Postero die, cùm ab eo digressus essem, eo

conſilio ut ab Athenis in Bœotiam irem, reliquámque juriſdictionem abſolverem: ille, uti aiebat, ſupra Maleas Italiam verſus navigaturus erat. Poſtridie ejus diei, cùm ab Athenis proficiſci in animo haberem, circiter horam decimam noctis, Poſthumius familiaris ejus ad me venit, & mihi nunciavit, M. Marcellum collegam noſtrum, poſt cœnæ tempus, à P. Magio Chilone, familiari ejus, pugione percuſſum eſſe, & duo vulnera accepiſſe; unum in ſtomacho, alterum in capite ſecundùm aurem: ſperare tamen eum vivere poſſe: Magium ſeipſum interfeciſſe: poſtea ſe à Marcello ad me miſſum eſſe, qui hæc nunciaret, & rogaret uti cogerem medicos. Coëgi, & è veſtigio eò ſum profectus primâ luce. Cùm non longè à Pireæo abeſſem, puer Achidin obviàm mihi venit cum codicillis, in quibus erat ſcriptum, paulò ante lucem Marcellum diem ſuum obiiſſe. Ità vir clariſſimus ab homine teterrimo acerbiſſimâ morte eſt affectus: & cui inimici propter dignitatem pepercerant, inventus eſt amicus qui ei mortem afferret. Ego tamen ad tabernaculum ejus perrexi; inveni duos libertos, & pauculos ſervos: reliquos aiebant profugiſſe, metu perterritos, quòd dominus eorem ante tabernaculum interfectus eſſet. Coactus ſum in eadem illa lectica quâ ipſe delatus eram, meisque lecticariis, in urbem eum referre; ibique, pro ea copia quæ Athenis erat, funus ei ſatis amplum faciendum curavi. Ab Athenienſibus, locum ſepulturæ intra urbem ut darent, impetrare non potui; quòd religione ſe impediri dicerent, neque tamen id. antea cuiquam conceſſerant. Quod proximum fuit, uti in quo vellemus gymnaſio eum ſepeliremus, nobis permiſerunt. Nos in nobiliſſimo orbis terrarum gymnaſio Academiæ locum delegimus, ibique eum combuſſimus; poſteáque curavimus, ut iidem Athenienſes in eodem loco monumentum ei mar-

marmoreum faciendum locarent. Ità, quæ noſtra officia fuerunt, pro collegio & propinquitate, & vivo & mortuo omnia ei præſtitimus. *Vale.* Datæ prid. Calend. Jan. Athenis.

M. T. C. Q. Ligario S. D. Fam. 6. 13

ETſi tali tuo tempore me aut conſolandi aut juvandi tui cauſâ ſcribere ad te aliquid pro noſtra amicitia oportebat: tamen adhuc id non feci, quia neque lenire videbar oratione, neque levare poſſe dolorem tuum. Poſtea verò quàm magnam ſpem habere cœpi, fore, ut te brevi tempore incolumem haberemus; facere non potui, quin tibi & ſententiam & voluntatem declararem meam. Primùm igitur ſcribam, quod intelligo & perſpicio, non fore in te Cæſarem duriorem. Nam & res eum quotidie, & dies, & opinio hominum, &, ut mihi videtur, etiam ſua natura mitiorem facit: idque cùm de reliquis ſentio, tum de te etiam audio ex familiariſſimis ejus, quibus ego ex eo tempore quo primùm ex Africa nuncius venit, ſupplicare unà cum fratribus tuis non deſtiti; quorum quidem & virtus, & pietas, & amor in te ſingularis, & aſſidua & perpetua ſalutis tuæ cura, tantum proficit, ut nihil ſit quod non ipſis Cæſarem tributurum exiſtimem, Etſi tardiùs fit quàm volumus. Magnis occupationibus ejus, à quo omnia petuntur noſtra, aditus ad eum difficiliores fuerunt; & ſimul Africanæ cauſæ iratior, diutiùs velle videtur eos habere ſollicitos, à quibus ſe putat diuturnioribus eſſe moleſtiis conflictatum. Sed hoc ipſum intelligimus, eum quotidie remiſſiùs & placatius ferre. Quare mihi crede, & memoriæ manda me tibi id affirmâſſe, te in iſtis moleſtiis diutius non futurum.

Quando

Quando quid sentiam exposui; quid velim tuâ causâ, re potiùs declarabo quàm oratione. Et, si tantum possem, quantum in ea Repub. de qua ità meritus sum, ut tu existimas, posse debebam, nè tu quidem in istis incommodis esses. Eadem enim causa opes meas fregit, quæ tuam salutem in discrimen adduxit. Sed tamen quicquid imago veteris meæ dignitatis, quicquid reliquiæ gratiæ valebunt; studium, consilium, opera, gratia, fides mea nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem semper habuisti primùm, ob eas causas quas scripsi; deinde, quòd ea de Repub. semper voluisti, atque sensisti, ut non modò nunc secunda sperare debeas, sed etiam si omnia adversa essent, tamen conscientiâ & factorum & consiliorum tuorum, quæcunque acciderent, fortissimo & maximo animo ferre deberes. *Vale.*

M. T. C. Q. Ligario S. D. Fam. 6. 14.

ME scito omnem meum laborem, omnem operam curam, studium, in tua salute consumere. Nam cùm te semper maximè dilexi; tum fratrum, tuorum (quos æquè atque te summâ benevolentiâ sum complexus) singularis pietas, amórque fraternus, nullum me patitur officii erga te studíque munus aut tempus prætermittere. Sed quæ faciam fecerímque pro te, ex illorum ad te literis quàm ex meis malo cognoscere. Quid autem sperem, aut confidam, & exploratum habeam de salute tua id tibi à me declarari volo. Nam si quisquam est timidus in magnis periculosísque rebus, semperque magis adversos rerum exitus metuens, quàm sperans secundos, is ego sum: &, si hoc vitium est, eo me non carere confiteor. Ego idem tamen, cùm ad 6. Calend. intercalares priores, rogatu fratrùm tuorum, veníssem manè ad Cæsarem, atque omnem adeundi & con-

conveniendi illius indignitatem & molestiam pertulissem, cùm fratres & propinqui tui jacerent ad pedes, & ego essem locutus quæ causa, quæ tempus tum postulabat: non solùm ex oratione Cæsaris, quæ sanè mollis & liberalis fuit, sed etiam ex oculis, & vultu, & multis præterea signis, quæ faciliùs perspicere potui quam scribere, hanc in opinionem discessi, ut mihi tua salus dubia non esset. Quamobrem fac animo magno fortique sis, &, si turbidissima sapienter ferebas, tranquilliora lætè feras. Ego tamen tuis rebus sic adero ut difficillimis; neque Cæsari solùm, sed etiam amicis ejus omnibus, quos mihi amicissimos esse cognovi, pro te, sicut adhuc feci, libentissimè supplicabo. *Vale.*

D. Brutus M. T. C. S. D. Fam. 11. 13.

JAm non ago tibi gratias: cui enim re vix referre possum, huic verbis non patitur res satisfieri. Attendere te volo quæ in manibus sunt. Quâ enim prudentiâ es, nihil te fugiet, si meas literas diligenter legeris. Sequi confestim Antonium his de causis (Cicero) non potui: eram sine equitibus, sine jumentis. Hirtium periisse nesciebam. Cæsari non credebam priùs quàm convenissem, & collocutus essem. Hic dies hoc modo abiit. Postridie manè à Pansa sum accersitus Bononiam. Cùm in itinere essem, nunciatum mihi est eum mortuum esse. Recurri ad meas copiolas; sic enim verè eas appellare possum; sunt extenuatissimæ, & inopiâ omnium rerum pessimè acceptæ. Biduo me Antonius anteceſſit, itinere multò majore fugiens quàm ego sequens: ille enim ivit passim, ego ordinatim: quácunque ivit, ergastula solvit, homines eripuit. Constitit nusquam priùs quàm ad Vada venit: quem locum volo tibi esse notum: jacet inter

Ap-

Appenninum & Alpes, impeditissimus ad iter faciendum. Cùm abessem ab eo millia passuum triginta, & se jam Ventidio conjunxisset concio ejus ad me est allata, in qua petere cœpit à militibus, ut se trans Alpes sequerentur, sibi cum Marco Lepido convenire. Succlamatum est, & frequenter, à militibus Ventidianis, (nam suos valde quàm paucos habet,) sibi aut in Italia pereundum esse, aut vincendum. Etiam orare cœperunt, ut Pollentiam iter facerent. Cùm sustinere eos non posset, in posterum diem iter suum contulit. Hâc re mihi nunciatâ, statim quinque cohortes Pollentiam præmisi, meúmque iter eò contuli. Horâ antè præsidium meum Pollentiam venit, quàm Trebellius cum equitibus. Sanè quàm sum gavisus! In hoc enim victoriam puto consistere. In spem venerant, quòd neque Planci quatuor legiones omnibus suis copiis pares arbitrabantur, neque ex Italia tam celeriter exercitum trajici posse credebant. Quos ipsi adhuc satis arroganter Allobroges, equitatúsque omnis qui eò præmissus erat à nobis, sustinebant; nostróque adventu sustineri faciliùs posse confidimus. Tamen si quo etiam casu Isaram se trajecerint, nè quid detrimenti Reipublicæ injungant, summa à nobis dabitur opera. Vos magnum animum optimámque spem de summa Reipub. habere volumus, cùm & nos, & exercitus nostros singulari concordiâ conjunctos, ad omnia pro vobis videatis paratos. Sed tamen nihil de dilligentia remitere debetis, daréque operam ut quàm paratissimi ab exercitu reliquisque rebus pro nostra salute contra sceleratissimam conspirationem hostium confligamus; qui quidem eas copias, quas diu simulatione Reip. comparârunt, subitò ad patriæ periculum converterunt. *Vale.*

M. T. C.

M. T. C. Bruto S. ad Brut. Epiſt. 2.

SCriptâ & obſignatâ jam epiſtolâ, literæ mihi redditæ ſunt à te, plenæ rerum novarum, maximéque mirabiles: Dolabellam quinque cohortes miſiſſe in Cherroneſum. Adeóne copiis abundat, ut iis qui ex Aſia fugere dicebantur, Europam appetere conetur? Quinque autem cohortibus quidnam ſe facturum arbitratus eſt, cùm tu eo quinque legiones, optimum equitatum, maxima auxilia haberes? Quas quidem cohortes ſpero jam tuas eſſe, quoniam latro ille tam fuit demens. Et tuum conſilium vehementer laudo, quòd non priùs tuum exercitum Apolloniâ Dyrrachióque moviſti, quùm de Antonii fuga audiſti, Bruti eruptione, Populi Romani victoriâ. Itaque quòd ſcribis, poſtea ſtatuiſſe te ducere exercitum in Cherroneſum, nec pati ſceleratiſſimo hoſti ludibrio eſſe imperium populi Romani; facis ex tua dignitate, & è Republica. Quòd ſcribis de ſeditione, quæ facta eſt in legione quarta de Antoniis, (quod dicam, in bonam partem accipias;) magis mihi probatur militum ſeveritas, quam tua. Te benevolentiam exercitûs equitúmque expertum eſſe, vehementer gaudeo. De Dolabella, ut ſcribis, ſi quid habeas novi, facies me certiorem: in quo valde delector me antè providiſſe, ut tuum judicium liberum eſſet cum Dolabella belli gerendi: & id valde pertinuit, ut ego tunc intelligebam, ad Rempublicam; ut nunc judico, ad dignitatem tuam. Quòd ſcribis, me maximo odio egiſſe ut inſectarer Antonios, idque laudas; credo ità videri tibi: ſed illam diſtinctionem tuam nullo pacto probo; ſcribis enim, acriùs prohibenda bella civilia eſſe, quàm ſuperatos iracundiam exercendam. Vehementer à te, Brute, diſſentio; neque clementiæ tuæ concedo: ſed

ſalutaris

salutaris severitas vincit inanem speciem clementiæ. Quòd si clementes esse voluerimus, nunquam deerunt bella civilia. Sed de hoc tu videris. De me possum idem quod Plautinus pater in Trinummo; Mihi quidem ætas acta ferme est, tuâ isthuc refert maximè. Opprimemini, (mihi crede) Brute, nisi provideritis; neque enim populum semper eundem habebitis, neque Senatum, neque Senatûs ducem. Hæc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta: nihil potest esse verius. *Vale.* 14. Cal. Maii.

M. T. Cicero S. D. Titio. *Fam.* 5. 16.

ETsi unus ex omnibus, minimè sum ad te consolandum accommodatus, quòd tantum ex tuis molestiis cepi doloris, ut consolatione ipse egerem: tamen, cùm longiùs à summi luctûs acerbitate meus abesset dolor quàm tuus, statui nostræ necessitudinis esse, meæque in te benevolentiæ, non tacere tanto in tuo mœrore tamdiu; sed adhibere aliquam modicam consolationem, quæ levare dolorem tuum posset, si minùs sanare promisset. Est autem consolatio pervulgata quidem illa maximè, quam semper in ore atque in animo habere debemus, hominem nos natum esse meminerimus, eâ lege natos, ut omnibus fortunæ telis proposita sit vita nostra; neque esse recusandum, quò minus eâ quâ nati sumus conditione vivamus; néve tam graviter eos casus feramus, quos nullo consilio vitare possumus; eventúsque aliorum memoriâ repetendis, nihil accidisse nobis novi cogitemus. Neque hæc, neque cæteræ consolationes, quæ sunt à sapientissimis viris usurpatæ, memoriæque & literis proditæ, tantum videntur proficere debere, quantum status ipse nostræ civitatis, & hæc perturbatio temporum perditorum: cùm beatissimi sint, qui liberos non susceperunt;

runt; minùs autem miseri, qui his temporibus amiserunt, quàm si eosdem bonâ, aut denique aliquâ, Repub. perdidissent. Quòd si tuum te desiderium movet, aut si tuarum rerum cogitatione mœres, non facile exhauriri tibi istum dolorem posse universum puto. Sin illa te res cruciat, (quæ magis amoris est,) ut eorum qui occiderunt miserias lugeas: ut ea non dicam quæ sæpissime & legi & audivi, nihil mali esse in morte, in qua si resideat sensus, immortalitas illa potiùs quàm mors ducenda sit; sin sit amissus, nulla videri miseria debet, quæ non sentiatur, hoc tamen non dubitans confirmare possum, ea miscerì, parati, impendere Reipub. quæ qui reliquerit, nullo modo mihi quidem deceptus esse videatur. Quid est enim jam non modò pudori, probitati, virtuti, rectis studiis, bonis artibus, sed omnino libertati ac saluti loci? Non mehercule quenquam audivi, hoc gravissimo & pestilentissimo anno, adolescentulum aut puerum mortuum, qui mihi non à diis immortalibus ereptus ex his miseriis, atque ex iniquissima conditione vitæ, videretur. Quare, si tibi unum hoc detrahi potest, nèquid iis, quos amâsti, mali putes contigisse, permultum erit ex mœrore tuo diminutum; relinquetur enim simplex illa jam cura doloris tui, quæ non cum illis communicabitur, sed ad teipsum propriè referetur. In qua non est jam gravitatis ac sapientiæ tuæ, quam tu à puero præstitisti, ferre immoderatiùs casum incommodorum tuorum, qui sit ab eorum quos dilexeris miseria malóque sejunctus. Etenim eum semper te & privatis in rebus & publicis præstitisti, tuenda tibi ut sit gravitas, & constantiæ serviendum. Nam quod allatura est ipsa diuturnitas, quæ maximos luctus vetustate tollit, id nos præcipere consilio prudentiâque debemus. Etenim si nulla unquam fuit, liberis amissis, tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando

quando lugendi modum fecerit; certè nos, quod est dies allatura, id consilio anteferre debemus; neque exspectare temporis medicinam, quam repræsentare ratione possumus. His ego literis si quid profecissem, existimabam optandum quiddam me esse assequutum: sin minùs fortè valuissent, officio tamen esse functum benevolentissimi atque amicissimi, quem me tibi & fuisse semper existimes velim, & futurum esse confidas. *Vale.*

FINIS.